

Prizadevanje svetov ljudskih odborov, pristojnih za notranje zadeve, za preprečevanje kriminalitete na območju LR Slovenije

Janez Pečar

Letos poteka deveto leto, odkar so bili pri okrajnih ljudskih odborih ustanovljeni sveti za notranje zadeve, in šesto leto, ki so tudi v občinah začeli delovati za notranje zadeve pristojni sveti.

Sveti so v tem času kljub različnim težavam dosegli znatne uspehe v našem družbenem življenju, zlasti v preventivnem delovanju. Utrdili so se kot pomembni činitelj predvsem na področju preprečevanja kriminalitete, saj sodelujejo s širšim krogom zavestnih socialističnih sil, ki s skupnimi napori in prizadevanji delujejo v kriminalnopreventivnem pogledu. Sveti ljudskih odborov, pristojni za notranje zadeve, so v našem družbenem sistemu »najprimernejši instrument«¹ za vsestransko in raznovrstno preventivno in represivno delovanje, še posebej zato, ker aktivizirajo in mobilizirajo razne organe, organizacije in društva ter različna združenja državljanov za borbo proti negativnim pojavom.² Sveti, ki angažirajo razne družbene sile, kot na primer državne organe, organizacije in druge, kakor tudi javnost, imajo najpomembnejšo delovno področje prav v preprečevanju teh pojavov in pri odpravljanju njihovih vzrokov. Doslej doseženi uspehi v celoti opravičujejo njihov obstoj, čeprav tu in tam, zlasti pa pri nekaterih občinskih

svetih, ugotavljamo, da še ne odigravajo svoje vloge tako, kot bi od njih pričakovali.

V 7. členu zakona o organih za notranje zadeve je določena pristojnost svetov za notranje zadeve. Sveti lahko razpravljajo o zadevah, ki sodijo v pristojnost drugih organov in organizacij, če se z njimi pri svojem delu srečujejo organi za notranje zadeve. V takih primerih lahko dajejo sveti organom, organizacijam in drugim predloge, priporočila in razne pobude za reševanje posameznih vprašanj, ki so v določeni meri pomembna tudi za notranje zadeve. To pa je zelo važno za preventivno delavnost, ki postaja v naši družbi čedalje bolj upoštevano sredstvo boja zoper kriminalne pojave. S tem se celotna družbena skupnost čedalje močneje usmerja v odstranjevanje nevarnih stanj, v odstranjevanje splošnih in posebnih vzrokov, iz katerih nastaja kriminal, družba se kot celota aktivizira za boj zoper negativne in škodljive pojave.³ Čeprav združevanje najrazličnejših sil v tej smeri še ni zadostno, čeprav smo v tem pogledu šele na začetku poti, se že kažejo rezultati, ki bodo v prihodnje še večji, če bomo s prizadevanji nadaljevali.

Na področju preventivnega dela marsikdaj skoraj ni mogoče razmejiti, kaj so storili upravni organi za notranje zadeve in kaj sveti, pristojni za notranje zadeve. Njihovo medsebojno delovanje in vplivanje je zelo tesno povezano in predstavlja celoto skupnih naporov.⁴ Verjetno gre upravnim organom za

¹ Dr. M. Rukavina, dr. B. Kraus, R. Kolenc: Aktualni problemi kriminalne politike. Arhiv za pravne i društvene nauke, št. 2-4, 1. 1958, str. 325.

² Iz zaključkov II. Kongresa pravnikov Jugoslavije o načelih in problemih kazenske politike, Arhiv za pravne i društvene nauke, št. 2-4, 1. 1958, str. 185: »U naporima zajednice na suzbijanje kriminaliteta potrebno je primerjati takva sredstva i metode koje su izraz socijalističkog pogleda na čoveka i društvo i kojima se, s obzirom na postignuti stepen društvenog razvika mogu ustvariti maksimalni uspehi. To znači da represija ne može biti isključivi pa ni osnovni vid aktivnosti u suzbijanju kriminaliteta, već da je za uspešnu borbu protiv kriminalnih pojava od najveće važnosti razviti i sprovesti sistematsku i organizovanu preventivnu delatnost na otklanjanju, čak i postepeno, opštih i individualnih uslova koji stvaraju pogodno tle za vršenje krivičnih dela. U tom cilju neophodno je aktivizirati niz društvenih snaga, naročito organe društvenog upravljanja u opštinama, srezovima i privrednim organizacijama, političke i druge društvene orgnizacije, štampu itd., kao i na pogodan način koordinirati i ujediniti celokupnu represivnu i preventivnu delatnost državnih i društvenih organa usmerenu za suzbijanje kriminaliteta...«

³ A. A. Gercenzon: O izučavanju i sprečavanju delinkvencije, Izbor članaka iz stranih časopisa, št. 4, 1. 1960, str. 408: »Marksističko shvatanje i rešenje problema kako sprečavati prestupništvo dao je V. I. Lenin. U svom djelu »Država i revolucija« je V. I. Lenin formulirao niz osnovnih postavki koje se neposredno odnose na problem sprečavanja prestupništva i to: 1. u socijalizmu se napredak u svim oblastima života postiže učešćem čitavog naroda. 2. Čitav narod vrši nadzor nad ponašanjem svih onih koji nose ostatke prošlosti. 3. Sam narod ima mogućnost da neposredno prekida i sprečava izvršenje propusta razne vrste koje mogu počinili pojedinci.«

⁴ Dr. L. Bavcon: Kriminalna politika in njene tendence v socialistični družbi, predgovor: »Kakor na vseh drugih področjih družbenega življenja, se kaže tudi na področju boja zoper kriminaliteto aktivni poseg družbe same v svojo usodo kot objektivna nujnost. Tradicionalna represivna kriminalna politika kot izključna domena države postaja vedno bolj nesposobna, da bi bistveno vplivala na zmanjšanje kriminalitete.

notranje zadeve (pa tudi postajam LM v občini v odnosu do občinskih svetov) zasluga pri iskanju nevarnih stanj oziroma pri ugotavljanju vzrokov kriminalitete (čeprav v tem pogledu niso edini), sveti, pristojni za notranje zadeve (s svojimi elementi družbenega upravljanja), pa dosegajo neprecenljive rezultate pri mobiliziranju najrazličnejših činiteljev v kriminalnopreventivne namene (ljudske odbore, zборе proizvajalcev, svete ljudskih odborov, delavsko upravljanje v gospodarskih organizacijah, politične in družbene organizacije, razna združenja državljanov itd.).

Prizadevanje upravnih organov za notranje zadeve in njihovih ustreznih svetov na področju preprečevanja negativnih, zlasti pa kriminalnih pojavov, so torej skupna, vendar bomo v tej razpravi skušali prikazati delovanje svetov, pristojnih za notranje zadeve, na tem področju posebej. To je morda potrebno predvsem zato, da nekoliko bolj poudarimo razvoj teh svetov v Sloveniji, oblike dela in sredstva, ki jih uporabljajo, uspehe, ki so jih dosegli, pomanjkljivosti, ki jih ugotavljamo, in da ob tej priložnosti predlagamo tudi morebitne ukrepe, ki bi jih bilo treba storiti, da bi bili uspehi čimboljši.

Sveti so doslej dosegli dobre rezultate pri preventivnem delu na raznih področjih notranjih zadev, pa tudi na nekaterih drugih področjih. Lahko rečemo, da so prav preprečevanju kriminalnih pojavov sveti posvetili največ pozornosti.

V razpravi ne bomo opisovali prizadevanj, ki so jih sveti storili še na področju zmanjševanja prometnih nezgod, politične kriminalitete in nekaterih drugih kaznivih dejanj.

I.

OSNOVNI POGOJI ZA DELO SVETOV, PRISTOJNIH ZA NOTRANJE ZADEVE

A. Razvoj svetov, pristojnih za notranje zadeve⁵

Marksistična teorija o odmiranju države je našla v našem družbenem sistemu svoj odraz, ki se kaže zlasti v delavskem upravljanju v gospodarskih organizacijah (Temeljni zakon o upravljanju državnih gospodarskih podjetij

To spoznanje je že pred dobrimi sto petdesetimi leti rodilo misel o večji uspešnosti preventivnega boja zoper kriminaliteto. Toda preventiva v pravem smislu ni mogla živeti v kapitalističnem družbenem redu, pa tudi v socialističnem bo polno zaživele šele takrat, ko bo postala stvar družbe in njene zavesti. V tem smislu se giblje tudi praktični razvoj, saj se morajo organi javne varnosti vedno bolj naslanjati na družbene organe — svete, še več, naslanjati se morajo

in višjih gospodarskih združenj po delovnih kolektivih — Ur. l. FLRJ, št. 43-789/50) in v družbenem samoupravljanju v lokalnih organih oblasti (Splošni zakon o ljudskih odborih — Ur. l. FLRJ, št. 22-437/52 in drugi predpisi, kot na primer: splošni zakon o ureditvi občin in okrajev, zakon o pristojnosti ljudskih odborov itd.).

Sveti, pristojni za notranje zadeve, so bili v okrajih ustanovljeni leta 1952, v občinah pa leta 1955. S tem so se v najnižjih politično teritorialnih enotah tudi na področju notranjih zadev začela uveljavljati načela družbenega upravljanja.

Verjetno je potekal razvoj svetov, pristojnih za notranje zadeve (ne glede, ali gre za okrajne ali občinske), spčetka nekoliko teže kot na drugih področjih. Sčasoma pa so zaživeli in se je njihova dejavnost ob podpori raznih faktorjev razmahnila, tako da si danes ne moremo več zamišljati nižjih organov za notranje zadeve brez njihovih svetov, ki v to področje državne uprave vnašajo elemente družbenega upravljanja.

V začetku so sveti o vprašanih s področja notranjih zadev razpravljali v glavnem sami, v takšni sestavi, kot so jih izvolili ljudski odbori. Njihova aktivnost ni kdo ve kaj prodirala navzven. Razprave na sejah so imele v glavnem diskusijski značaj. O preventivni vlogi teh svetov tedaj še ne moremo govoriti. Izkušnje so bile še majhne, prizadevanja nekako sramežljiva, poleg tega pa so tudi nekateri činitelji gledali na te svete nekako z nezaupanjem, kot nepotrebno breme in nekaj, kar se nekako ne sklada z notranjimi zadevami. Če pregledujemo zapisnike sej iz prvih let, opazimo splošno pomanjkanje sklepov, smernic, priporočil, poročil in drugih ukrepov, s katerimi bi skušali izboljšati stanje na področjih, o katerih so razpravljali.

Ko so se začeli kazati prvi uspehi in ko so bili tudi v občinah ustanovljeni sveti, pristojni za notranje zadeve (leta 1955), zlasti pa po izidu zakona o organih za notranje zadeve (Ur. l. FLRJ, št. 30/56), se je dejavnost svetov na področju notranjih zadev očitno povečala.

Iz svoje zaprtosti so prešli sveti na razpravljanje o notranjih zadevah s širokim krogom ljudi, uradov, organov, organizacij in drugih. Na svoje seje vabijo zastopnike naj-

v preventivnem boju zoper kriminaliteto na vedno širše kroge ustanov, organizacij in posameznih strokovnjakov, ki lahko pri tem koristijo.

⁵ V okraju je svet za notranje zadeve in splošno upravo, v občini pa svet za splošno upravo in notranje zadeve. V članku imenujemo ta sveta kar svet, pristojen za notranje zadeve, ali pa kar svet, čeprav niti v okraju niti v občini ni teh svetov za eno samo področje.

različnejših področij.⁶ Prirejajo razprave, na katerih sodeluje več svetov skupaj, sejam prisostvujejo zastopniki tiska itd. Za izboljšanje stanja na posameznih področjih, zlasti pa za preprečevanje negativnih pojavov, pa so najbolj pomembne razne ugotovitve in mnenja ter sklepi, priporočila in predlogi, ki jih uresničujejo tudi drugi organi, organizacije in društva. S tem pa se mobilizira javnost in se ustvarjajo pogoji za preventivno družbeno dejavnost v širšem smislu.

Po letu 1955 je bilo treba nuditi znatno pomoč ustreznim občinskim svetom. Njim so pomagali pristojni okrajni sveti, okrajni upravni organi za notranje zadeve, pa tudi lokalni politični in oblastni činitelji. Poudariti pa moramo, da v nekaterih izrazito podeželskih občinah sveti, pristojni za notranje zadeve, v preventivnem delovanju tudi doslej niso tako zaživel kot v večjih in industrijsko močnejših območjih.

V zadnjih treh letih so začeli tako okrajni kakor tudi občinski sveti v čedalje večjem obsegu pri svojem delu uporabljati komisije. Z njimi se k razpravljanju o notranjih zadevah priteguje tudi čedalje širši krog državljanov, poleg tega pa so komisije ne glede, ali gre za stalne aličasne, pomembna oblika delovanja svetov, zlasti za pripravljanje analiz, poročil in predlogov za posamezna področja notranjih zadev ali za opravljanje določenih nalog.

B. Oblike delovanja svetov, pristojnih za notranje zadeve

Glede oblik delovanja svetov, pristojnih za notranje zadeve, moramo že takoj v začetku poudariti, da za svojo aktivnost v smeri zmanjšanja kriminalitete in odpravljanja vzrokov, iz katerih nastaja, navadno v večini okrajev ne uporabljajo kakšnega drugega

⁶ Navajamo samo enega izmed mnogih primerov širokega sodelovanja najrazličnejših ustanov, zavodov in drugih na sejah svetov, pristojnih za notranje zadeve. Svet za notranje zadeve in splošno upravo OLO Celje je dne 28. 3. 1960 razpravljalo o alkoholizmu in njegovih posledicah. Na seji so bili poleg članov sveta in uslužbencev oddelka za notranje zadeve navzoči še načelnik oddelka za družbene službe OLO Celje, šef odseka za zdravstvo OLO Celje, okrožni javni tožilec, ravnatelj splošne bolnišnice v Celju, upravnik zdravstvenega doma v Celju, šef nevropsihiatričnega oddelka splošne bolnišnice v Celju, predsednik sveta za zdravstvo OLO Celje, predsednik sveta za socialno varstvo OLO Celje, predsednik okrajnega odbora SZDL, predsednik okrajnega sindikalnega sveta, predsednik okrajnega komiteja LMS, predsednik komisije za družbene organizacije, predsednika okrajnega sodišča v Šoštanju in v Šmarju pri Jelšah, predstavnik Zavoda za napredek pedagoške službe, predsednica sveta za varstvo družine občinskega LO Celje in več uslužbencev občinskih ljudskih odborov.

načina dela kot na ostalih področjih notranjih zadev. V glavnem so metode v vseh okrajih približno enake (ob pregledu ustrezne jugoslovanske literature nismo ugotovili bistvenih razlik tudi pri svetih za notranje zadeve v drugih republikah).

Najbolj tipične so naslednje oblike organiziranega delovanja:

1. seja sveta, na katero niso povabljeni zastopniki drugih področij;

2. seja sveta, razširjena z zastopniki raznih področij, v katerih pristojnost tako ali drugače sodi neko vprašanje, ki je prišlo na dnevni red seje;

3. skupna seja več nesorodnih svetov istega ljudskega odbora;

4. delo v komisijah:

a) v stalnih

b) v začasnih;

5. pomoč okrajnih občinskih svetov

a) s tem, da ustrezne činitelje v občini vabijo na seje okrajnega sveta,

b) s tem, da člani okrajnega sveta obiskujejo seje občinskih svetov in

c) s tem, da občinskim, za notranje zadeve pristojnim svetom pošiljajo ustrezno gradivo s seje s priporočili, kaj naj store na svojih območjih.

Pri opisovanju oblik organiziranega delovanja bomo na kratko omenili samo tiste bistvene okoliščine, ki zadevajo prizadevanje svetov na področju kriminalne preventive.

K 1. Seje svetov, na katere ne bi bili poleg članov vabljeni tudi drugi, so čedalje redkejši. Vsi sveti so prišli do zaključka, da zaprtost pri razpravljanju o notranjih zadevah v preventivnem pogledu nikomur ne koristi. Take seje so bile pogostne v začetku razvoja, sedaj pa jih ni več (le izjemoma, kadar razpravljajo o prav posebnih vprašanjih).

K 2. Seje svetov, razširjene z zastopniki drugih področij, so v zadnjem času najpogostnejša oblika skupnega dela z raznimi činitelji družbenega dela. Zastopniki drugih svetov, raznih upravnih organov, družbenih in političnih, pa celo gospodarskih organizacij in združenj, zavodov ali drugih, so pogosto vabljeni na seje, kadar se razpravlja in sklepa o zadevah, ki v neki meri sodijo v pristojnost tega ali onega organa, ali imajo povabljeni z določeno zadevo tako ali drugače opravke. Tako so na primer k razpravam o problematiki duševno abnormnih oseb in alkoholikov vabili ustrezne zdravstvene strokovnjake, zastopnike socialnovarstvenih in zdravstvenih organov okraja in občin, zastopnike pristojnih organov kazenskega pregona, novinarje itd. Pri razpravljanju o negativnih pojavih v zasebnem obrtništvu so bili navadno na sejah navzoči zastopniki obrtne zbornice, tržni inšpektorji, predsedniki občinskih svetov, pri-

stojnih za obrt in drugi. Na seje svetov, na katerih so v okraju obravnavali mladinsko prestopništvo, pa so prišli poleg zastopnikov oziroma vodilnih funkcionarjev političnih in družbenih organizacij (RK, DPM itd.) še razni vodilni uslužbenci upravnih organov za prosveto, za varstvo družine, za socialno varstvo, za zdravstvo itd. poleg pristojnih javnih tožilcev in predsednikov sodišč.⁷ Podobno je z razpravami na drugih področjih negativnih oziroma kriminalnih pojavov (na primer škodljivi pojavi v gospodarstvu, javni red in mir, požarno varstvo, alkoholizem in nasilna dejanja). Namen takih razširjenih sej je očiten: seznaniti čimširši krog organov, organizacij in drugih z določeno problematiko, z njimi razpravljati in skupaj pripraviti ukrepe za izboljšanje stanja. Končni cilj pa je onemogočiti kazniva dejanja in jih zmanjšati.

Ker so se sveti (predvsem okrajni) že utrdili, zlasti pa ker narašča njihova avtoriteta kot čedalje bolj upoštevan faktor na področju preventivnega dela, v zadnjih letih na njihovih sejah ne poročajo samo ustrezni upravni organi za notranje zadeve in sodniki za prekrške, marveč tudi drugi organi, kot na primer javni tožilci, predsedniki sodišč, inšpekcije, javni pravobranilci in drugi, ki se kakorkoli ukvarjajo z odkrivanjem, raziskovanjem ali vsaj opazovanjem kaznivih dejanj in drugih negativnih pojavov. Kolikor ne nosijo bremena glavnega poročila, pripravljajo marsikdaj koreferate, ali pa o zadevi razpravljajo in dajejo koristne predloge in pobude.⁸ S tem pa se trenutno vsaj okrajnim svetom nekako spontano priznava vloga usmerjevalca celotne preventivne dejavnosti na njihovih območjih.

K 3. Tako okrajni kakor tudi občinski sveti pogosto razpravljajo, zlasti o vprašanih kriminalitete na posameznih področjih, na skupnih sejah z drugimi sveti. Pri tem se že pred sejo dogovore glede dnevnega reda, pripravijo morebitne predloge, morda tudi skupno poročilo o zadevi, o kateri se bo razpravljalo, ali ločena poročila, sestavljena

z vidika določenega upravnega organa oziroma njegovega sveta in podobno. Najpogostejše so bile doslej skupne seje s sveti za gospodarstvo (gospodarski kriminal, varovanje družbenega premoženja, negativni pojavi v obrtništvu, škodljivi pojavi v investicijski politiki itd.), s sveti za socialno varstvo (problemi mladoletnikov in mladinskega prestopništva, delomrznništvo in potepuštvu, pomoč alkoholikom ali odpuščenim iz kazensko-poboljšljivega zavoda itd.), s sveti za zdravstvo (duševno abnormalne osebe, prostitucija itd.) in razmeroma redkeje z drugimi sveti.

Na takih sejah sprejemajo sveti skupna stališča, sklepe in priporočila, ki jih nato po svojih močeh uresničujejo vsak na svojem področju.

K 4. Delovanje svetov po posebej ustanovljenih komisijah je predvsem v zadnjih letih postalo zelo razširjeno. Uporabo komisij (tako pri okrajnih kakor tudi pri mnogih občinskih svetih) je narekovala zlasti vse večja obsežnost vloge svetov v preventivnem delu in v angažiranju zavestnih sil za izboljšanje stanja raznih področij družbenega življenja.

V komisijah se za posamezna področja notranjih zadev pripravljajo analize, poročila in predlogi za seje sveta, ugotavljajo se problemi služb notranjih zadev in iščejo rešitve za posamezna vprašanja. Komisije za določena področja laže stalno in globlje spremljajo posamezne pojave in pravočasno predlagajo ustrezno izboljšanje, kakor pa svet kot celota, ki more posamezno področje obdelati morda le enkrat na leto spričo tega, da je poglobljanje svetov v notranje zadeve čedalje obsežnejše, in spričo tega, da sveti, pristojni za notranje zadeve, v Sloveniji (v občinah in okrajih) razpravljajo še o zadevah splošne uprave (v večini republik je bila ločitev teh dveh nesorodnih področij že izvedena).

Za delo uporabljajo sveti v glavnem dve obliki komisij: stalne in začasne (ali ad hoc postavljene komisije).

a) Stalne komisije

Stalne komisije so posebni delovni organi, ki ugotavljajo, proučujejo in iščejo poti za reševanje posameznih vprašanj na določenem področju. Pomembne so tudi v tem, da vključujejo v svoje delo širši krog državljanov in predstavnikov najrazličnejših družbenih in političnih organizacij in drugih ter imajo poleg svoje delovne funkcije tudi znatno vlogo pri usmerjanju raznih činiteljev v kriminalno preventivo.

Sveti (bodisi okrajni ali občinski) nimajo enakih komisij. Komisije postavljajo glede na obsežnost problematike, kakor tudi glede na

⁷ Iz zapisnikov sej okrajnih svetov, pristojnih za notranje zadeve: Ljubljana 27. 2. 1959: Problematika duševno bolnih in alkoholikov; Ljubljana 21. 4. 1960: Negativni pojavi v zasebnem obrtništvu; Murska Sobota 13. 10. 1959: Mladinsko prestopništvo in problemi družbeno neprilagojene mladine.

⁸ Dr. L. Bavcon: Kriminalna politika in njene tendence v socialistični družbi, str. 137. »...Skupna prizadevanja vseh teh organov bi edino lahko rodila uspehe na področju širšega preprečevanja kriminalitete. Morda bi bilo koristno, če bi pri okrajnih svetih za notranje zadeve, kot organih družbenega upravljanja, organizirali posebne komisije za kriminalno preventivo, ki naj bi usmerjale in koordinirale preventivno dejavnost vseh različnih organov in oblike za preprečevanje kriminalitete...«

zanimanje svetov za posamezne pojave. Pri tem moramo poudariti, da v Sloveniji še vedno ne cenijo delovanja v komisijah tako, kot v drugih republikah.⁹ V tem pogledu so sveti, pristojni za notranje zadeve, pri nas (vsaj nekateri okrajni in večina občinskih) šele na začetni poti. V glavnem so v Sloveniji pri omenjenih svetih ustanovljene komisije za mladinska vprašanja, komisije za promet, komisije za požarno varstvo, komisije za javni red in mir in ponekod komisije za obmejna vprašanja. Omeniti pa moramo, da noben svet nima vseh naštetih komisij. Okrajni imajo le po eno ali dve, nekateri občinski pa celo nobene.

b) Začasne komisije (Komisije ad hoc)

Začasne komisije ustanavljajo sveti razmeroma redkeje oziroma le izjemoma. Pri tem gre za proučitev določenih pojavov ali za pripravo posameznih sklepov, nato komisija po opravljenem delu preneha obstajati (na primer pri okrajnem svetu v Ljubljani je bila ustanovljena komisija za preprečevanje nezgod v gospodinjstvu, katere delovno področje je pozneje v nekem obsegu prevzel zavod za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu, ki pa je bil pozneje odpravljen — Ur. l. LRS, št. 24/60).

c) Odbori državljanov za pomoč odpuščenim obsojencem

Po 74. členu zakona o izvršitvi kazni so bili po okrajih ustanovljeni odbori za pomoč tistim, ki so odpuščeni iz kazenskega poplavlnega zavoda. Pozneje so tudi v občinah ustanovili ustrezne komisije. Odbori in komisije, ki v določeni meri skrbijo za postpenalno pomoč (poleg drugih nalog), sicer ne sodijo v organizacijski okvir delovanja svetov, pristojnih za notranje zadeve (čeprav ponekod štejejo, da so te komisije v sestavi svetov), vendar so se sveti dokaj poglobljali v problematiko dela teh odborov in komisij, da je v praksi kazalo, kot da sta ti dve instituciji

⁹ Tuna Brkić: Neka iskustva iz rada Savjeta za unutrašnje poslove NOK Osijek, Priručnik, letnik 1958, str. 47: »Pri savjetu postoje komisije: komisija za suzbijanje kriminala u privredi; komisija za maloljetnike — prestupnike; komisija za javni red i mir; komisija za saobraćaj«.

Zapisnik druge sjednice Savjeta za unutrašnje poslove narodnog odbora grada Zagreba, održane dne 25. 2. 1959; Zaključak: 1. Osnivaju se slijedeće komisije Savjeta za unutrašnje poslove Narodnog odbora grada Zagreba: komisija za javni red i mir, komisija za saobraćaj, komisija za zaštitu od požara, komisija za omladinske probleme, komisija za probleme kriminaliteta za saradnju i pomoć sa opštinskim savjetima, 2. U stalne komisije savjeta ulaze članovi savjeta i to...

organa sveta (čeprav ni res). Ker gre pri tem za delovanje, ki nekako sodi k notranjim zadevam, omenjamo to obliko tudi ob tej priložnosti.

K 5) Pomoč občinskim svetom, pristojnim za notranje zadeve, je pomembna naloga okrajnih svetov, ki je ne bi smeli zanemarjati ali prepuščati upravnim organom. Mnogi okrajni sveti po drugih republikah so v ta namen ustanovili celo posebne komisije, ki se ukvarjajo z vprašanji pomoči in z aktiviziranjem občinskih svetov. Ta pomoč je občinskim svetom zlasti potrebna pri uresničevanju kriminalne preventive.

a) Zaradi pomoči občinskim svetom, pristojnim za notranje zadeve, sklicujejo okrajni sveti večkrat predsednike občinskih svetov na skupna posvetovanja ali na seje sveta, na katerih razpravljajo o določenem vprašanju, pomembnem za vse svete za notranje zadeve v občinah. Žal ta oblika ni v navadi po vseh okrajih, čeprav je zelo pomembna predvsem za vsklajevanje in enotnost kriminalne preventive na določenem območju. V Ljubljani in Mariboru je prišla do izraza tudi pobuda za sklicevanje občinskih svetov, ki delujejo na območju teh dveh mest, da bi na skupnih sestankih razpravljali in ukrepali o istih problemih, kot na primer o javnem redu in miru, o mladinskem prestopništvu, o organiziranju prehodnih domov za mladoletnike, o požarni varnosti v mestu itd.

Sodelovanje okrajnih in občinskih svetov pa mora biti tesno tudi zato, ker občinski sveti razpravljajo in ukrepajo o zadevah, ki so po zakonu o organih za notranje zadeve splošnega pomena za federacijo (glej 13. člen zakona o organih za notranje zadeve — kriminalistična služba, vzdrževanje reda in miru, zaščita javnega reda itd.).

b) Redkejši so primeri, da člani okrajnega sveta prihajajo na seje občinskih svetov in neposredno sodelujejo v razpravah, čeprav je bil takšen način tudi že v navadi.¹⁰

c) Pošiljanje gradiva o vprašanjih, o katerih so razpravljali okrajni sveti hkrati z ustreznimi sklepi, priporočili in predlogi je bila doslej v Sloveniji najpogostejša oblika

¹⁰ Zapisnik prve seje Sveta za notranje zadeve in splošno upravo OLO Maribor, ki je bila 22. 2. 1959, tč. 3. Na predlog predsednika sveta sprejme svet naslednje spremembe in dopolnitve poslovnika Sveta za notranje zadeve in splošno upravo OLO Maribor: V 2. členu poslovnika se vnese poseben odstavek: »Člani sveta sodelujejo na sejah občinskih svetov za notranje zadeve, kadar razpravljajo o preventivnih in drugih ukrepih za preprečevanje in odvratanje kaznivih in drugih družbi škodljivih pojavov. Na sejah teh svetov in tudi v drugih organih in organizacijah se morajo člani sveta zavzemati za realizacijo sklepov sveta, ki obravnavajo ta vprašanja...«

pomoči občinskim svetom, pristojnim za notranje zadeve. Ob takšnem gradivu se občinski sveti seznanijo s celotnim stanjem na posameznem področju v okraju, gradivo vsebuje tudi zaključek in napotila za enotno akcijo, tako da jih občinski sveti samo prilagodijo svojim razmeram in potrebam. Tak način dela je tudi nujen zaradi usmerjanja občinskih svetov za preventivno delo, ki je učinkovito le, če ga opravljajo na širšem območju in ne le v eni sami občini (na primer beračenje, potepuštvu, prostitucija v mestih, točenje alkoholnih pijač na črno, krošnjanje itd.).

V praksi svetov obstoje še nekatere manj tipične ali manj znane oblike delovanja, ki jih ne naštevamo posebej zato, ker niso ustaljene, oziroma zato, ker se redkeje uporabljajo. Nekaj jih opisujemo v nadaljevanju. Kolikor ponekod ni bilo smotno, prirediti skupne seje za obravnavanje posameznih vprašanj, so sveti, pristojni za notranje zadeve, pošiljali drugim svetom, upravnim organom in včasih tudi organizacijam gradivo s svojih sej ali vsaj zapisnike s sklepi in priporočili, ali pa se je v podobnih primerih na eni ali drugi strani udeležil seje član tega ali onega sveta, ki je o skupnih vprašanjih podajal stališča oziroma mnenje. Zgodilo se je že, da sta dva različna sveta (eden izmed njih je bil svet, pristojen za notranje zadeve) ustanovila skupno komisijo za pripravljanje predlogov oziroma ugotavljanje določenih okoliščin.

Nekateri okrajni sveti (na primer v Ljubljani in Mariboru) navadno ob koncu leta pripravijo načrt dela za vse naslednje leto, pri čemer pa ne izključujejo možnosti razpravljanja in ukrepanja o zadevah, ki bi bile v določenem trenutku nujne. Večina svetov pa se odloči za obravnavanje posameznih vprašanj sproti po posvetovanju na prejšnji seji ali po sklepu predsednika sveta in pristojnega načelnika upravnega organa za notranje zadeve oziroma komandirja postaje LM (v določenih primerih in kadar gre za občinski svet).

V Sloveniji so redkokdaj, v nekaterih okrajih pa sploh nikoli, sveti sami na širših javnih sestankih obravnavali vprašanja s področja notranjih zadev z neposredno prizadetimi zastopniki raznih področij (čeprav bomo nekaj podobnih prizadevanj navedli v nadaljevanju). Taka prizadevanja so bila očitnejša v nekaterih okrajih drugih republik.¹¹

¹¹ Vaso Tepšić: O iskustvima iz rada savjeta za unutrašnje poslove NOK Čakovec, Priručnik, letnik 1958, str. 644 »...Dne 13. 1. održan je široki sastanak (plenium SSRN NOK Čakovec), kojem su prisustvovali odgovorni rukovodioci privrednih organizacija, rukovodioci političkog i društvenog života, kao i predstavnici narodne vlasti NOK Čakovec. Na ovom vrlo uspješnom

C. Formalna sredstva, s katerimi vplivajo sveti na angažiranje raznih sil za preventivno aktivnost

Že zgoraj smo mimogrede omenili poleg splošnih oblik delovanja svetov, pristojnih za notranje zadeve, tudi nekatera sredstva, s katerimi sveti vplivajo na mobiliziranje pozitivnih sil za preprečevanje in onemogočanje raznih negativnih pojavov. Že oblike delovanja, ki smo jih našli, same po sebi angažirajo druge k določeni preventivni aktivnosti. Poleg teh pa sveti še s smernicami, priporočili¹², predlogi, ugotovitvami in mnenji skušajo vplivati na razne druge svete, pa tudi na ljudske odbore, upravne organe, organizacije in druge, da bi po svojih močeh in pripravljenosti, v mejah pravic in dolžnosti, ki jih imajo na svojih področjih, storili kaj za izboljšanje stanja (pri tem gre za preventivno družbeno dejavnost v širšem pomenu, kakor tudi v preventivno v ožjem pomenu).¹³

sastanku bilo je prisutno oko 450 lica. Isto takvi sastanci održani su i u svima općinskim centrima, pa je na svim tim sastancima bilo prisutno oko 2200 lica koje predstavljaju društvene, političke i privredne faktore u ovome kotaru. Diskusija je bila vrlo plodna i uglavnom je potvrdila istinitost iznijetih materijala, koji su bili konkretni sa svima činjenicama i dokazima. Poslije održanih sastanka bilo je reagiranja »pogodjenih« i »uvrijedenih« pa je dolazilo i do davanja otkaza, no sve se ubrzo smirilo.

Nakon dve godine savjet je 14. januara 1958 godine ponovno održao takav sastanak iznijevši pred javnost negativne pojave i kriminal u privredi. Takvim sastancima, računajući i one održane u opštinskim centrima, prisustvovalo je ukupno 2400 drugova i drugarica, dakle više nego na prvom sastanku.

Zahvaljajući ovakvoj formi rada i mjerama prevencije u ovome vidu, došlo je do vidnog opadanja negativnih pojava i kriminaliteta u privredi...«

¹² Dr. Aleksandar Hristov: Neka pitanja iz nadležnosti i međusobnih odnosa organa društvenog upravljanja, Arhiv za pravne i društvene nauke, št. 2—4, 1. 1958, str. 462 in 463. »...U sistemu društvenog upravljanja **preporuka**, kao instrument kojim se apeluje na određene organe i ustanove da uzmu u pretres određena pitanja i reše ih na način koji će obezbediti najpravičniji razvoj...«

»...Smernica je poseban instrumenat kojim se služe organi društvenog upravljanja, a koji u zakonodavstvu nije jasno određen. Smernica se odnosi više na način rada i na postupanje organa koji su zaduženi izvođenjem neposrednog procesa rada ustanove.«

¹³ Dr. L. Bavcon: Kriminalna politika in njene tendence v socialistični družbi, str. 135 in 137: »Preventiva v širšem smislu obsega predvsem tako imenovane socialne asanacije, kot na primer odpravljanje bede, stanovanjske stiske in socialnih bolezni, mentalno higiensko dejavnost, boj proti alkoholizmu, krepitev družbene morale, varstvo otrok in družine itd... Preventiva v ožjem smislu je v bistvu individualna intervencija, zvezana z že omenjeno »nevarnostjo« določene osebe...«

Okrajni sveti, pristojni za notranje zadeve, dajejo smernice svojemu upravnemu organu, enako občinski sveti (postaja LM je enota okrajnega upravnega organa, zato ji občinski svet ne more dajati smernic) občinskim upravnim organom, pristojnim za notranje zadeve. Pri njih ni bojazni, da ne bi uresničevali ukrepov, ki jih v mejah pristojnosti pripravita ta dva sveta. Drugače pa je glede priporočil, predlogov in podobnih, več ali manj formalnih sredstev vplivanja, ki jih občinski sveti dajejo drugim svetom istega ljudskega odbora ali raznim upravnim organom, gospodarskim in drugim organizacijam itd.

Č. Družbene sile, ki jih sveti najpogosteje pritegujejo h kriminalni prevenciji

Že iz doslej povedanega je razvidno, da sveti, pristojni za notranje zadeve, pritegujejo k preventivnemu delovanju širši krog najrazličnejših družbenih sil. Povezovanje raznih organov, organizacij in drugih za določene kriminalnopreventivne namene je ena izmed osnovnih nalog teh svetov, ki jo omenja tudi 7. člen zakona o organih za notranje zadeve.¹⁴

V naši družbi je bilo že doslej precej upravnih organov, zavodov in drugih, ki so se (in se deloma še) nepovezano in vsak zase ukvarjali s preprečevanjem negativnih pojavov na svojih področjih. V ta namen se ponekod še vedno trošijo sredstva in sile brez sodelovanja drugih organov, organizacij itd., ki morda na istem področju prav tako preventivno ukrepajo, ne da bi vedeli za skupne cilje. Sveti, pristojni za notranje zadeve, pa bodo nedvomno v prihodnje postajali vse bolj usmerjevalci enotne kriminalne preventive na svojih območjih, zlasti zato, ker so se že doslej pokazali sposobni za to pomembno vlogo in ker so kot organ družbenega samoupravljanja (in to bodo verjetno čedalje bolj) na določenem področju za to najprimernejši. Tega se čedalje bolj zavedajo tudi sveti sami in njihova prizadevanja v tej smeri niso več toliko intuitivna in kampanjska.¹⁵

1. V 7. členu zakona o organih za notranje zadeve je določeno, da dajejo sveti ljudskih odborov, ki so pristojni za notranje zadeve, **ljudskim odborom** svoje predloge o raznih vprašanjih, med katere sodijo tudi ukrepi

za preprečevanje in odvracanje kaznivih in drugih družbi škodljivih pojavov. Iz tega izhaja, da je vsak svet, pristojen za notranje zadeve, v prvi vrsti dolžan seznaniti ljudski odbor, ki ga je izvolil, o negativnih pojavih, o stališčih, ki jih zavzema do takih pojavov, in s tem v zvezi tudi predlagati ukrepe za izboljšanje stanja na območju ljudskega odbora. Pri tem pa v praksi ne gre za to, da bi bil ljudski odbor samo seznanjen z omejenimi pojavi oziroma s predlogi sveta, marveč predvsem za to, da bi kot organ oblasti nekaj storil.

Ko pregledujemo, koliko so ljudski odbori v Sloveniji storili na področju kriminalne preventive in kolikokrat so na svojih sejah razpravljali o preprečevanju in zatiranju kaznivih dejanj, ugotavljamo (zlasti, če primeramo prizadevanja ljudskih odborov v drugih republikah) razmeroma ne povsem zadovoljivo stanje. Ljudski odbori so bolj poredko razpravljali o teh vprašanjih, morda nekoliko pogosteje, toda samo bežno, ob letnih poročilih njihovega upravnega aparata. Večkrat so o zadevah gospodarskega kriminala in o negativnih pojavih v gospodarskem življenju razpravljali zbori proizvajalcev ljudskih odborov, ki so ponekod tudi ukrepali glede na stanje v gospodarskih organizacijah. Takšno stanje, ki deloma izraža spričo gospodarskih in drugih problemov, s katerimi se ukvarjajo ljudski odbori, neko nezainteresiranost nižjih organov oblasti za kriminalno preventivno, podkrepljuje tudi ugotovitev, da ljudski odbori v Sloveniji doslej niso sprejeli nobenega pravnega akta, ki bi neposredno zadeval preventivno delovanje na področju kriminalitete. Poudariti pa moramo, da je bilo sprejetih več odlokov, ki posredno zadevajo kriminalno preventivo, to je; da preprečujejo morebitni poznejši razrast določenih pojavov v kriminal in tako ali drugače urejajo politiko pregona določenih vrst morebitnih storilcev (berači, krošnarji, prostitutke itd.). To so predvsem odloki o javnem redu in miru, odloki o ustanovitvi sklada za preprečevanje alkoholizma, odloki o sejemskem in hišnem redu, odloki o tržnem redu (krošnarji, prodajalci preprog in podobni) itd. Kolikor so zbori proizvajalcev raz-

organizacijama... Ovom saradnjom moraju biti obuhvaćeni narodni odbori, njihovi organi, organizacije SKJ i SSRNJ, sindikati, komore i sl...«

¹⁴ Iz zaključkov skupnega posvetovanja javnih tožilcev in predstavnikov državnih sekretariats za notranje zadeve dne 7. 12. 1960 v Beogradu: »... U potsticanju društvenih faktora na ovu aktivnost u organizovanju preventivne delatnosti prvenstvenu ulogu imaju saveti za unutrašnje poslove. Njima treba i nadalje podnositi iscrpne analize negativnih pojava, posle čega će oni stavljati narodnim odborima konkretne predloge za otklanjanje njihovih uzroka.

Pored toga, organi krivičnog gonjenja moraju ustvariti najtešnji kontakt sa ostalim državnim organima, privrednim, društvenim i političkim

¹⁵ Zapisnik seje sveta za notranje zadeve in splošno upravo OLO Murska Sobota z dne 24. 2. 1959, sklep: »Svet za notranje zadeve bo skušal pritegniti v borbo proti kriminaliteti tudi množične organizacije, sindikate in samoupravne organe v gospodarskih organizacijah. Zato si zadaja nalogo, da bo o problemih kriminalitete seznanil te organizacije in jim nakazal način borbe proti škodljivim pojavom.«

pravljali o kriminaliteti in podobnih pojavih, so glede izboljšanja stanja sprejemali v glavnem le priporočila.

V nekaterih republikah so mnogi ljudski odbori več storili kot pri nas v Sloveniji, čeprav ni moč trditi, da bi bili tamkaj negativni pojavi hujši (po podatkih organov za notranje zadeve je intenziteta kriminalitete v Sloveniji največja). Poudariti pa moramo, da v Sloveniji kriminalno preventivo bolj usmerjajo z neobveznimi sklepi, priporočili in drugimi ukrepi svetov, pristojnih za notranje zadeve, ali s političnimi akcijami, o katerih pa zopet ne moremo trditi, da ne učinkujejo.

2. Sveti, pristojni za notranje zadeve (ne glede, ali gre za okrajne ali občinske), pritegujejo k preventivnemu delovanju tudi **druge svete istega ljudskega odbora**. Prizadevanje svetov za notranje zadeve gre predvsem za tem, da bi drugi sveti na področjih, za katera so pristojni, v kriminalnopreventivnem pogledu storili kar največ mogoče.

Preventivna vloga drugih svetov je razmeroma še šibka. Ponekod je celo odvisna od pobud, priporočil in drugih oblik prizadevanja za notranje zadeve pristojnega sveta istega ljudskega odbora, marsikdaj pa tudi od predlogov in utemeljenih poročil, ki obravnavajo kritična področja; ta poročila pošiljajo drugim svetom upravni organi za notranje zadeve ali postaje LM, kadar gre za občinske svete. Sicer se stanje v tem pogledu zadnje čase precej izboljšuje, vendar s preventivnim delovanjem drugih svetov, čeprav gre za njihova področja, še ne moremo biti zadovoljni.

3. **Delavsko upravljanje v gospodarskih organizacijah** je činitelj, na katerega se sveti, pristojni za notranje zadeve, zlasti glede preprečevanja kaznivih dejanj v gospodarstvu in zatiranja vzrokov kriminala na škodo družbenega premoženja vedno zelo naslanjajo. Oblike sodelovanja, medsebojnega povezovanja, predvsem pa obveščevanja o negativnih pojavih so zelo različne. Poudariti moramo, da imajo v tem pogledu pomembno koordinacijsko vlogo tudi upravni organi za notranje zadeve in postaje LM v občinah.

Na delavsko upravljanje v gospodarskih organizacijah so sveti za notranje zadeve vplivali sami ali pa preko zborov proizvajalcev predvsem s priporočili. Posebna oblika vplivanja, zlasti tam kjer so se pojavile kakšne nepravilnosti, pa so bila pismena obvestila oziroma opozorila, ki so jih upravni organi za notranje zadeve po sklepu pristojnega sveta¹⁶ ali pa po lastni iniciativi pošiljali

¹⁶ Zapisnik seje sveta za notranje zadeve in splošno upravo OLO Koper z dne 8. 6. 1960, sklep: »Oddelek za notranje zadeve naj tako kot

prizadetim upravnim odborom oziroma delavskim svetom, kolikor marsikdaj ni šlo za ustno in neposredno obveščanje in se je ta ukrep opravil s predsednikom ene od teh dveh samoupravnih institucij. Dogajalo se je tudi, da v nekaterih gospodarskih organizacijah niso razpravljali o opozorilih, ki so jih poslali sveti, pristojni za notranje zadeve, oziroma njihovi notranji upravni organi. Večinoma pa so organi delavskega upravljanja z razumevanjem spremljali takšno prizadevanje in se po opozorilih, ugotovitvah in zadevnih predlogih ravnali ter odpravljali razne vzroke, ki so porajali kriminal, obratne nezgode in drugo škodo. Pri tem je šlo marsikdaj za odstranjevanje nevarnih situacij, iz katerih bi lahko kdaj pozneje nastajal kriminal, poleg tega pa so se v takem podjetju vnaprej izognili raznim administrativnim in represivnim ukrepom, kolikor so taka opozorila, predvsem v prvih letih po uvedbi delavskega upravljanja, morda celo pomagala pri njegovi utrditvi (zlasti v nekaterih manjših gospodarskih organizacijah in obrtnih podjetjih).

Občinski sveti, pristojni za notranje zadeve, so predvsem v razvitejših okoliših marsikdaj močno razgibali gospodarske organizacije in njihove samopravne organe glede vprašanj gospodarskega kriminala¹⁷ in ukrepanja zoper njega. Žal so bile mnoge takšne akcije preveč kampanjske, da bi bolj pripomogle k stalnemu prizadevanju v smeri zmanjševanja negativnih pojavov v gospodarskem življenju.

V industrijsko razvitejših okrajih so sveti za notranje zadeve, sporazumno s sveti za gospodarstvo ali ob podpori zborov okrajnih ljudskih odborov (na primer v Ljubljani in Mariboru), priporočali gospodarskim organizacijam, naj analizirajo šibke točke v svojih obratih in vzroke gospodarskega kriminala ter drugih negativnih pojavov in naj razmišljajo o primernih ukrepih. V ta namen so ponekod celo predlagali ustanovitev posebnih komisij delavskega upravljanja (na primer za zavarovanje objektov pred tatvinami in vlogi, za določanje požarnovarnostnih ukrepov

doslej še v prihodnje obvešča delavske svete in upravne odbore podjetij o vseh škodljivih pojavih, ki nastajajo v podjetjih. Pri tem naj zahteva, da jih odpravijo oziroma da za izboljšanje stanja sprejmejo ustrezne sklepe...«

¹⁷ Iz zapisnika sveta za splošno upravo in notranje zadeve občine Slovenj Gradec z dne 18. 7. 1956 je razvidno, da je bilo pri razpravljanju o vprašanih gospodarskega kriminala navzočih 40 zastopnikov različnih gospodarskih organizacij v občini. Ob tej priložnosti so sklenili v občini ustanoviti knjigovodski center, dogovorili so se, da na odgovorne položaje v podjetjih ne bodo nameščali že kaznovanih oseb, da bodo ustanovili v podjetjih komisije za ugotavljanje varnosti objektov in premoženja itd.

glede kurilnih naprav, skladišč vnetljivega materiala, izurjenosti čuvajev itd., za pročiščenje tehnološkega procesa, to je norm glede uporabe materiala, dopustnega odstotka odpadkov, evidence nad gorivom itd., za pročiščenje in določitev odnošajev do tujcev, ki prihajajo v gospodarske organizacije in iščejo razne ljudi ter podatke, ki jih pozneje lahko s pridom uporabijo za spoznavanje razmer naših gospodarskih organizacij na tujih tržiščih). V mnogih podjetjih so take komisije ustanovili, v nekaterih pa ne. Ker ni prave kontrole nad priporočili in drugimi ukrepi, ki jih dajejo sveti, pristojni za notranje zadeve, in ker ta priporočila niso obvezna, gredo koristne pobude marsikdaj v pozabo (glej poglavje: Pomanjkljivosti v delu svetov, pristojnih za notranje zadeve).

Delavsko upravljanje v gospodarskih organizacijah bo imelo vedno večjo vlogo v kriminalni preventivi na svojih področjih, zato bi mu morali zlasti sveti, pristojni za notranje zadeve, posvetiti več skrbi, pri čemer bi jim lahko močneje pomagali sindikalni sveti. Sindikalne organizacije bi lahko znatno pomagale pri vzgoji neposrednega proizvajalca in glede varovanja ter smotrne uporabe družbenega premoženja.

4. Nič manj pomembno ni vključevanje družbenih in političnih organizacij v kriminalno preventivo. Sveti jih najpogosteje vključujejo v preventivno delavnost s tem, da njihove vodilne funkcionarje vabijo na seje ali da jim pošiljajo gradivo, ki je bilo pripravljeno za sejo. Sicer pa so medsebojni stiki bolj neposredni in manj pismeni (razen, kolikor ne gre za komiteje ZK, ki jim tudi upravni organi za notranje zadeve redno ali občasno pošiljajo najrazličnejše podatke o negativnih pojavih).

Za preventivno delavnost pridejo v poštev zlasti naslednje organizacije: Zveza komunistov. Socialistična zveza delovnega ljudstva, sindikalne in mladinske organizacije, Zveza borcev, poleg teh pa tudi nekatera društva, ki se že po svojem delu ukvarjajo s podobnimi vprašanji (na primer društva prijateljev mladine, društva profesorjev in strokovnih učiteljev). Zaradi čimtesnejšega sodelovanja so mnogi zastopniki teh organizacij izvoljeni za člane svetov ali njihovih komisij.

Občinski in okrajni komiteji Zveze komunistov so posvetili znatno pozornost negativnim pojavom, kar je bilo v skladu s splošnim prizadevanjem Zveze komunistov, ki je skušala čimbolj omejiti razne vrste škodljivstva¹⁸

¹⁸ O raznih negativnih pojavih v političnem, gospodarskem in družbenem življenju ter o odstranjevanju pomanjkljivosti v delu Zveze komunistov so razpravljali VII. Kongres ZKJ, IV. Kongres ZK Slovenije, še posebej pa Pismo

v političnem in družbenem, zlasti pa v gospodarskem življenju. O kriminaliteti so razpravljali okrajni in mnogi občinski komiteji ZK, ki so marsikdaj sklenili, naj zadevna vprašanja obravnavajo tudi odbori SZDL in sindikalni sveti. Mnogi sindikalni sveti so poudarjali naloge, ki jih čakajo v zvezi z odpravljanjem negativnih pojavov. Na podlagi napotil občinskih komitejev ZK so o gospodarskem kriminalu razpravljale tudi številne organizacije ZK v podjetjih.

Poleg splošnih razprav o negativnih pojavih so v posameznih okrajih družbene in politične organizacije ter društva obravnavali vprašanja, ki so bila v nekem času nujna. Tako so na primer odbori SZDL in sindikalni sveti razpravljali o varovanju splošnega ljudskega premoženja, odbori Rdečega križa o alkoholikih ter njihovem varovanju in zdravljenju, društva prijateljev mladine o negativnih pojavih med mladoletniki itd.

Politične in družbene organizacije so zlasti opozarjale na pomanjkljivosti v gospodarstvu, ki omogočajo, če ne celo pospešujejo, kriminal na drugo škodo, kot na primer: na slabo organizacijo dela v podjetjih, na pomanjkljivo notranjo kontrolo, na neurejeno materialno knjigovodstvo, na malomaren odnos do varovanja premoženja, ki ga upravljajo gospodarske organizacije, na spravljiv odnos organov delavskega upravljanja do delinkventov, na razmeroma šibko uveljavljanje odškodninskih zahtevkov do storilcev in pod.

Kakor so bili razprave in ukrepi glede preprečevanja ter odpravljanja negativnih pojavov v gospodarskem življenju številni in razgibani, so pa sveti, pristojni za notranje zadeve, skupaj z družbenimi in političnimi organizacijami dosegli znatno manjše uspehe pri vzgoji državljanov glede varovanja zasebnega premoženja in socialističnih odnosov med ljudmi (pretepi, obrekovanja, razžalitve, javni red in mir).

5. Pritegovanje drugih organov javne uprave je bilo prav tako pogostno sredstvo za vplivanje in usmerjanje v preventivno aktivnost. Sveti, pristojni za notranje zadeve, so na druge organe javne uprave vplivali in jih vključevali neposredno tako, da so njihove odgovorne funkcionarje vabili na svoje seje ali pa so jim pošiljali ustrezno gradivo z zaključki in priporočili. V mnogih primerih pa so zlasti organe istih ljudskih odborov pritegnili k preventivni delavnosti preko njihovih pristojnih svetov. Pri pridobivanju drugih organov javne uprave je šlo pred

IK CK ZKJ organizacijam in vodstvom Zveze komunistov Jugoslavije (6. 2. 1958) in pri nas v Sloveniji še Drugi plenum Centralnega komiteja ZKS, ki je obravnaval birokratske pojave v podjetjih in družbenih upravnih organih.

nekaj leti predvsem za to, da bi odpravili razne pomanjkljivosti, ki so nastajale v njihovem delovanju. Zaradi tega, ker razni upravni organi niso zadovoljivo opravljali svojih nalog s tega področja, so se morali organi za notranje zadeve toliko bolj ukvarjati s preventivnim ukrepanjem na področjih, za katera so pristojni drugi organi. Glede kriminalne preventive je bilo treba torej mobilizirati predvsem tiste organe, ki so za urejanje zadev poklicani, saj je njihova dolžnost, da na svojih področjih odstranjujejo vzroke in pogoje, v katerih nastajajo kriminal in drugi negativni pojavi.

Pri tem je šlo največkrat za večje aktiviziranje socialnovarstvenih organov, prosvetnih ustanov, pa tudi drugih, kot na primer inšpekcij (predvsem tržne, devizne, delovne in finančne), carine, družbenega knjigovodstva, notranje kontrole v gospodarskih organizacijah itd. Zlasti moramo poudariti, da so v prizadevanju za mobiliziranje raznih upravnih organov in drugih služb odigrali pomembno vlogo okrajni upravni organi za notranje zadeve, v nekaterih okrajih pa so v tem pogledu prevzeli celo splošno iniciativo (ob sodelovanju oziroma po smernicah pristojnega sveta za notranje zadeve).

Verjetno so se socialnovarstveni in deloma prosvetni organi v pogledu preventivnega ukrepanja in lastnega usposabljanja v tej smeri bolj razvili od drugih organov. Morda je k temu pripomoglo prizadevanje raznih činiteljev, ki so tema dvema področjema posvetili več pozornosti. Notranja kontrolna služba v gospodarskih organizacijah pa je v Sloveniji razmeroma še slabo razvita, medtem ko je v nekaterih republikah pomemben faktor za preprečevanje kriminalnih pojavov. Družbeno knjigovodstvo zaradi objektivnih in subjektivnih (zlasti kadrovskih) težav še ne more kaj več prispevati h kriminalni preventivi. Podobno je z inšpekcijami in carino.

Raznih drugih organov, kot na primer javnih tožilstev, sodišč pravobranilstev itd., ki sodelujejo v nekem oziru preventivno že po svojih funkcijah, ob tej priložnosti ne omenjamo še posebej.

Preventivno delovanje še nekaterih drugih organov in služb ni tolikega pomena, da bi ga bilo treba posebej omenjati, poleg tega pa so še tudi sveti, pristojni za notranje zadeve, z njimi redkeje srečavali. Kaže, da bodo postajale razne zbornice v prihodnje pomemben faktor tudi na tem področju.

Vlogo tiska je na preventivnem področju zelo pomembna. Tisk je doslej znatno sodeloval pri delu svetov, pristojnih za notranje zadeve, poleg tega pa je tudi okrajnim upravnim organom za notranje zadeve vedno po-

magal pri uresničevanju raznih akcij, ki so zahtevale publiciteto.

V večini okrajev so bili zastopniki tiska vedno navzoči na sejah svetov, pristojnih za notranje zadeve, in je bila tako tudi širša javnost obveščena o delu teh organov. O ostalih vprašanih iz dela organov za notranje zadeve pa dajejo časniki podatke za to posebej pooblaščenim uslužbenci.¹⁹ Ker se je večina okrajnih upravnih organov za notranje zadeve zavedalo pomembnosti tiska za vplivanje na ljudi, so v prejšnjih letih tudi sami pogosto navezovali stike s časnikarji in se dogovarjali o dajanju podatkov za javnost. Ponekod (na primer TNZ Ljubljana, ONZ Celje, DSNZ itd.) so imeli celo nekaj tiskovnih konferenc.

Kolikor je šlo za obveščanje javnosti o delu svetov, pristojnih za notranje zadeve, je centralni in deloma tudi lokalni tisk prinašal članke o problemih s posameznih področij, marsikdaj pa so bili iz pisanja v časopisu razvidni sklepi, ki jih je sprejel ta ali oni svet.

Tisk je poleg radia in filma ter v največjem času tudi televizije sredstvo, s katerim lahko množično vplivamo na povečanje budnosti državljanov, naboljšanje njihove vzgoje ali na obveščenost o raznih negativnih pojavih. Družba ima lahko dragocene uspehe predvsem na področju preventivnega dela, če so negativni pojavi objavljeni tako, da si bralec iz njih lahko izlušči kakšen nauk ali opozorilo. Nič manj pa ni tisk pomemben za zbliževanje varnostnih organov z množicami in za pripravljanje množic na sodelovanje z varnostno službo. Vse moderne policije si danes prizadevajo, da bi javnost z njimi sodelovala. Naklonjenost javnosti je pomembna tudi za učinkovitost varnostne službe. Pri nas smo prve korake v tej smeri že storili, vendar pa ne smemo pozabiti na nadaljnje izboljševanje odnošajev z javnostjo. Pri tem bi tudi sveti lahko več pomagali tako, da bi od časa do časa prirejali tiskovne konference ali zavzemali določena stališča glede pisanja o kriminalnih pojavih in kazenskih postopkih v tisku.

Včasih očitajo pisanju, da je senzacionalno, da se pogosto z dobrim naukom popularizira način storitve kaznivega dejanja itd. O kriminalnih zadevah je treba pisati zelo previd-

¹⁹ Iz zaključkov skupnega posvetovanja javnih tožilcev in predstavnikov državnih sekretariatov za notranje zadeve dne 7. 12. 1960 v Beogradu... »U cilju mobilisanja najširšega kruga gradjana u borbi protiv negativnih pojava, organi gonjenja moraju razviti tesniju saradnju sa štampom (podrazumevajući tu i sva ostala sredstva za širenje informacija).« V nadaljevanju so še natančneje obrazloženi razni vidiki dajanja informacij za tisk.

no in se izogibati opisovanju načina storitve. »Zgodi se, da pišejo o vsem, kar je negativnega, zelo konkretno in z vsemi podrobnostmi. Tak način boja proti negativnim pojavom ima lahko prav med mladino nasproten učinek od tistega, kar smo želeli doseči« (Vida Tomšič, iz razprave o mladini na seji Glavnega odbora SZDL leta 1956).

II.

NEPOSREDNA PREVENTIVNA DELAVNOST SVETOV, PRISTOJNIH ZA NOTRANJE ZADEVE, NA NEKATERIH PODROČJIH

Sveti, pristojni za notranje zadeve, lahko na različnih področjih družbenega življenja preventivno ukrepajo le, če so poučeni o obsegu in nevarnosti določenih kriminalnih ali drugih negativnih pojavov in če poznajo vzroke, zaradi katerih taki pojavi nastajajo. »Predhodni neogibni pogoj za vsako preventivo je raziskovanje vzrokov kriminalitete, toda do danes se še nismo lotili sistematičnega proučevanja vzrokov kriminalitete, vsaj ne v takšni meri, kakor bi bilo potrebno«.²⁰ Gradivo za razpravljanje o kriminaliteti in nekaterih drugih negativnih pojavih prejemajo sveti, pristojni za notranje zadeve, v glavnem od svojih okrajnih upravnih organov oziroma od postaj LM v občini, kadar gre za občinske svete. Le redkokje poročajo na sejah svetov tudi drugi organi (na primer sodniki za prekrške, javni tožilci, predsedniki sodišč in drugi; v Kranju je na primer enkrat poročal tudi javni pravobranilec). Kolikor je mogoče, ugotavljajo omenjeni organi, ki poročajo na sejah svetov, tudi vzroke pojavov. Te ugotovitve so bolj ali manj intuitivne, neznanstvene in laične, ker se organi v glavnem ukvarjajo z represivo že po svojih osnovnih nalogah in manj s preventivo oziroma ugotavljanjem vzrokov kriminalitete. Preventivno delovanje zlasti organov za notranje zadeve je predvsem nekakšna dodatna naloga²¹ in jo oprav-

ljajo zato, ker v naši družbi še ne delujejo vsi mehanizmi v tej smeri tako, kot bi želeli.

Kadar bodo razni upravni organi, organizacije in drugi opravljali svoje naloge na preventivnem področju v redu, bodo imeli organi za notranje zadeve mnogo manj dela s preventivo in se bodo lahko bolj posvetili kar najbolj učinkovitemu odkrivanju kaznivih dejanj in zasledovanju neznanih storilcev. Sveti, pristojni za notranje zadeve, pa bodo lahko še bolj uspešno usmerjali preventivo in mobilizirali vse zavestne družbene sile, ki si bodo prizadevale zmanjševati kriminaliteto in odstranjevati njene vzroke.

V nadaljnjem bomo navedli nekaj ugotovitev o preventivni delavnosti svetov, pristojnih za notranje zadeve, na nekaterih področjih, predvsem na področju splošne, gospodarske in mladinske kriminalitete, še posebej pa na področju alkoholizma, javnega reda in miru, požarnega varstva itd.

Pri tem ponovno poudarjamo, da prizadevanja na področju prometne varnosti, politične kriminalitete in nekaterih drugih kaznivih dejanj ne omenjamo.

A) Prizadevanje glede zmanjšanja splošne kriminalitete

1. Kazniva dejanja zoper življenje in telo

O kaznivih dejanjih zoper življenje in telo in o ukrepih glede njihovega preprečevanja ali zmanjševanja so razpravljali poleg svetov, pristojnih za notranje zadeve, tudi razni drugi organi. Ker so kazniva dejanja zoper življenje in telo od 1955 do 1959 neprestano naraščala, je bilo plošno zanimanje za to področje zelo upravičeno. Ob pripravljanju gradiva o »krvnih deliktih« so bili precej osvetljeni tudi vzroki njihovega naraščanja (stanovanjska stiska, neurejene življenjske in kulturne razmere sezonskih delavcev v njihovih naseljih, spori med ljudmi, vpliv alkoholizma itd.), pa tudi razni motivi, ki so vodili storilce do teh dejanj.

Preventivno ukrepanje na tem področju je precej težavno in zamotano, saj gre marsikdaj za neprisilne preddeliktne preventivne ukrepe, ki so odvisni od sposobnosti, pripravljenosti in zmogljivosti raznih upravnih in gospodarskih činiteljev (na primer izboljšanje življenjskih razmer v delavskem naselju itd.). Pri urejanju najrazličnejših preddeliktnih situacij dobivajo v zadnjih dveh letih čedalje pomembnejšo vlogo poravnalni sveti, ki postajajo pomemben preventivni faktor. Poravnalni sveti in sveti, pristojni za notranje zadeve, pa v tem pogledu še niso našli pravih stičnih točk, zato bo v prihodnje treba so-

²⁰ Dr. Janko Tahović: Iz diskusije o problemih in principih kazenske politike na II. Kongresu pravnikov Jugoslavije, Arhiv za pravne i društvene nauke, št. 2-4, 1. 1958 str. 607.

²¹ Milan Mišković: O petnaestoj godišnjici resora unutrašnjih poslova, Priručnik, št. 2. 1. 1959. »...Suzbijanje i otklanjanje društveno štetnih pojava je problem, koji daleko prelazi okvire zainteresiranosti i mogućnosti organa unutrašnjih poslova. Angažiranje širokih društvenih snaga, državnih i društvenih organizacija, kao i javnosti na suzbijanju tih pojava i na otklanjanju njihovih uzroka glavni je zadatak na kojem rade savjeti za unutrašnje poslove...«

delovanju med njimi posvetiti večjo pozornost.

Sklepi in priporočila svetov, pristojnih za notranje zadeve, oziroma njihove smernice upravnim organom za notranje zadeve skušajo v glavnem izboljšati naslednja stanja, ki porajajo krvne delikte: preskrbeti boljše ureditev življenjskih razmer sezonskih delavcev in jim pomagati tudi pri vključevanju v kulturno, športno in prosvetno delo (teh delavcev je v Sloveniji med sezono več deset tisoč), v podjetjih opustiti točenje alkoholnih pijač (tudi zaradi preprečevanja obratnih neugod), gostinske zbornice naj opozarjajo odgovorne osebe v gostinskih lokalih na prepoved točenja alkoholnih pijač vinjenim osebam in mladoletnikom, kar naj tudi upravni organi za notranje zadeve ostreje preganjajo, kaznovalno politiko zoper naraščajoče hujše krvne delikte je treba zaostri in zoper storilce hitreje kazensko ukrepati. V ustreznem smislu naj se ravna tudi sodniki za prekrške, kadar gre za pretepe, surovo in drzno vedenje, prireditelji veselic in drugih zabav naj tudi sami skrbijo za vzdrževanje reda, ljudska milica pa naj dosledno preganja črne vinotoče itd. Na podlagi navedenih in podobnih sklepov ter priporočil so tudi upravni organi za notranje zadeve storili določene in preventivne ukrepe.

V tem pogledu pridejo v poštev tudi ugotovitve in sklepi svetov glede zdravljenja alkoholikov in duševno abnormalnih oseb, o čemer bomo nekaj podatkov navedli pozneje.

2. Kazniva dejanja zoper zasebno premoženje

Na področju varstva zasebnega premoženja sveti, pristojni za notranje zadeve, niso sprejemali kakšnih daljnosežnih sklepov in priporočil, čeprav so upravni organi za notranje zadeve posvetili precej pozornosti vzgoji državljanov v pogledu varovanja zasebne lastnine. Več je bilo storjenega glede varstva objektov in premoženja gospodarskih organizacij, o čemer bomo govorili v poglavju o preventivnih ukrepih zoper gospodarski kriminal. Sveti so na splošno precej razpravljali o kaznivih dejanjih zoper zasebno premoženje, vendar kakšnih posebnih sklepov, razen smernic upravnim organom za notranje zadeve (ustanavljanje shranjevalnic za kolesa, večje prizadevanje pri iskanju neznanih storilcev, kontrola nad znanimi storilci, opozarjanje prebivalstva itd.), skoraj ni bilo, čeprav bi morda lahko bolj vplivali na razne organizacije in združenja državljanov.

Četudi so ponekod storili neke ukrepe v tej smeri, vendar prizadevanje ni pokazalo otiplivejših rezultatov, kar kažejo tudi statistični podatki o kriminaliteti na škodo za-

sebnega premoženja, ki je zlasti pri vlomih, žepnih tatvinah, tatvinah koles in navadnih tatvinah kazala naraščanje, zlasti proti letu 1959. Vsekakor bodo morali na tem področju v prihodnje tudi sveti več storiti.

Odloki o javnem redu in miru, ki so jih sveti predlagali pristojnim ljudskim odborom in ki vsebujejo sankcije zoper potepuštvu, beračenje, delomrzništvo itd., so vendar v neki meri (vštevši republiški zakon o javnem redu in miru) prispevali k ukrepanju zoper morebitne storilce take vrste.

3. Ostala področja tako imenovanega splošnega kriminala

Na nekaterih drugih področjih splošnega kriminala, kot na primer glede seksualnih deliktov, kaznivih dejanj zoper zakonsko zvezo in rodbino, javnega reda in pravnega prometa itd., so nekateri sveti pripravili ukrepe ki pa marsikdaj zaradi objektivnih okoliščin in drugih vzrokov niso bili vedno uresničeni, na primer v primerih zanemarjanja otrok, ko jih je bilo treba oddati v vzgojo drugam, ob pojavih igre na slepo srečo in nemorale v delavskih naseljih, v katerih bi bilo treba razmere izboljšati ne samo z represivnimi, marveč predvsem z drugačnimi ukrepi. Zato se je preventivno delovanje svetov, pristojnih za notranje zadeve, omejevalo predvsem na sporočanje podatkov drugim organom ali na dajanje smernic upravnim organom za notranje zadeve, s katerimi so naročili, kako naj rešujejo določena vprašanja s sodelovanjem drugih organov, ki bi pri tem lahko pomagali.

B. Prizadevanje glede zmanjšanja gospodarske kriminalitete

Sveti, pristojni za notranje zadeve, so razmeroma največ razprav, pa tudi raznih ukrepov, posvetili preprečevanju ali zmanjševanju gospodarskega kriminala in drugih negativnih pojavov v našem gospodarskem življenju. Njihovo prizadevanje je šlo, kakor smo že nekajkrat poudarili, v smeri mobiliziranja raznih činiteljev za borbo proti škodljivim pojavom v gospodarstvu. Morebiti so sveti ob pomoči raznih organov in organizacij prav na tem področju dosegli najboljše rezultate. Večji uspehi so bili doseženi tudi zaradi tega, ker na nobenem področju ne deluje toliko zavestnih organiziranih socialističnih sil (osnovne organizacije ZK, zbornice, poleg kontrolnih organov, kot so na primer družbeno knjigovodstvo, inšpekcije, notranja kontrola v nekaterih podjetjih itd.), ki so jih sveti vključevali v organizirane akcije. Priznati je treba, da so imeli pri pobudah in predlogih pomembno vlogo upravni organi za notranje

zadeve, pa tudi nekateri drugi. Zato ne bi bilo objektivno, če bi vse dobre rezultate pripisovali svetom, pristojnim za notranje zadeve.

Sveti so znatno pripomogli tudi k družbeni obsodbi gospodarskega kriminala, ki je bila nekaj let po vojni dokaj šibka.

V nadaljevanju bomo navedli nekaj oblik in možnosti, ki so jih sveti najpogosteje uporabljali pri preprečevanju gospodarskega kriminala.

1. Ena izmed osnovnih oblik preprečevanja vsaj nekega dela gospodarskega kriminala je nedvomno fizično varstvo objektov splošnega ljudskega premoženja. Pregledi, ki so jih opravili organi za notranje zadeve, ponekod na lastno pobudo, drugje ob sodelovanju z DOZ-om ali po sklepu pristojnega ljudskega odbora, so še do nedavnega kazali zelo nezadovoljivo stanje glede na zavarovanost posameznih obratov, skladišč, delavnic ali poslovalnic. Akcije, ki so bile storjene zaradi izboljšanja varnosti objektov in premoženja gospodarskih organizacij, so že pokazale neke uspehe, pri katerih imajo precej zaslug tudi sveti, pristojni za notranje zadeve. Z njihovim sodelovanjem so bile v večjih mestih ustanovljene posebne službe za fizično varstvo družbenega premoženja, gospodarske organizacije same sprejemajo pravilnike o tej službi in tudi neposredno organizirajo fizično ali kakršno drugačno varstvo (uporaba sodobnih tehničnih sredstev), izboljšal pa se je tudi odnos neposrednih proizvajalcev do premoženja, ki ga upravljajo.

Fizično bolje zavarovani objekti gospodarskih organizacij in vidno izboljšanje odnosa neposrednih proizvajalcev do premoženja sta imela za posledico, da je bilo v letu 1960 znatno manj premoženjskega kriminala na škodo družbe in morda smemo upati, da to ni bilo le po naključju (akcije v tej smeri so bile storjene v letih 1959–1960).

2. Sveti so znatno poudarili pomembnost ustanavljanja lastne kontrolne in analitične službe vsaj v večjih gospodarskih organizacijah, ki bi opozarjale vodstva podjetij, pa tudi organe delavskega samoupravljanja, na razne napake in pomanjkljivosti. Po predlogih svetov naj bi bilo delovno področje takih in podobnih služb urejeno z internimi pravilniki gospodarskih organizacij. Te službe naj bi predvsem nadzorovale sprejem in izdajo blaga oziroma proizvodov, knjigovodsko in blagajniško poslovanje, uporabo osnovnih in obratnih sredstev, kontrolirale naj bi vozni park itd.

V Sloveniji ima le nekaj gospodarskih organizacij svojo notranjo kontrolno službo, ki se je izkazala kot zelo važen činitelj za odkrivanje in preprečevanje kriminalitete.

Ustvarjanje teh služb v večjem obsegu bi pomenilo znatno zaostritev borbe zoper kriminal znotraj samih gospodarskih organizacij, ki bi se ob podpori organov delavskega upravljanja gotovo zelo razmahnila.

3. Skoraj ni bilo sveta, ki ne bi ob razpravljanju o gospodarski kriminaliteti ugotovil žgoče potrebe po kadrovske in številčne krepitvi inšpekcijske službe. Z ustanavljanjem službe za fizično varovanje objektov in premoženje bi bila podjetja zavarovana predvsem pred napadi od zunaj; s posebno notranjo kontrolno službo bi se gospodarske organizacije varovale zlasti pred kriminalnimi in drugimi negativnimi pojavi, ki bi jih storili neposredni proizvajalci in druge osebe, zaposlene pri podjetju, številčno okrepljena ali vsaj formacijsko popolna in učinkovita inšpekcijska služba pa bi nadzorovala pravilnost poslovanja podjetij, zlasti še izpolnjevanje predpisov, in tudi tako pomagala samoupravnim organom v podjetjih pri opravljanju njihovih nalog.

V tem smislu so sveti, pristojni za notranje zadeve, dali okrajnim in občinskim ljudskim odborom nešteto priporočil, v katerih priporočajo zlasti izpolnjevanje nezasedenih delovnih mest inšpektorjev in predlagajo, naj predvsem občinski ljudski odbori ne obremenjujejo inšpektorje z raznimi opravili, ki ne sodijo v njihovo področje, zaradi česar ne morejo redno opravljati svojega posla. Pomembni zaključki pa so bili sprejeti tudi glede močnejšega uveljavljanja inšpekcijskih služb pri odkrivanju gospodarskega kriminala. V ta namen naj bi jih organi za notranje zadeve, javna tožilstva in sodišča na skupnih sestankih temeljiteje seznanjali z raznimi pojavi v gospodarskem življenju.

4. Sveti, pristojni za notranje zadeve, so dali poseben poudarek nameščanju oseb na odgovorna delovna mesta v gospodarskih organizacijah. Glede zaposlovanja že kaznovanih oseb so priporočili, naj jih nameščajo predvsem ob sodelovanju odborov državljanov za pomoč odpuščenim iz kazenskih poplajevalnih zavodov (o tem več pozneje), sicer pa naj bi podjetja vedno zahtevala od kandidatov potrdila o nekaznovanju oziroma potrdila, da prosilec ni v kazenskem postopku.

5. Večina svetov je bila mnenja, da je treba obveščati delavske svete in upravne odbore v gospodarskih organizacijah o negativnih pojavih, ki nastajajo pri njih. O tem naj bi (po priporočilih svetov) razpravljali tudi samoupravni organi in glede izboljšanja sprejemali ustrezne sklepe ter tudi ukrepali predvsem v smeri odstranjevanja vzrokov, ki porajajo kriminal. Iste pojave v gospodarstvu naj bi na svojih sejah analizirali tudi občinski sveti, pristojni za notranje

zadeve, ki naj bi o problemih, zaključkih in drugih ukrepih seznanjali še razne druge organizacije.²²

6. Raznim zbornicam (trgovinskim, gostinškim, obratnim itd.) so sveti pogosto priporočali večjo skrb za izboljšanje raznih evidenc, vzgoje strokovnih kadrov, kulturnejšega odnosa, ugotavljanja in sporočanja negativnih pojavov itd.

7. V večini okrajev, pa tudi v razvitejših občinah, so sveti, pristojni za notranje zadeve, vsaj enkrat, navadno pa še večkrat, razpravljali o negativnih pojavih v zasebnem obrtništvu. Zelo kritično so ocenili različne možnosti za nastajanje negativnih pojavov v poslovnih odnošajih med gospodarskimi organizacijami in zasebnimi obrtniki.²³ Če bi bili uresničeni vsi sklepi in priporočila, bi verjetno učinkovito posegli v to gospodarsko področje. Sveti so poudarjali zlasti naslednje: potrebno bi bilo v večjem obsegu ustanavljati socialistična obrtna podjetja; v stanovanjskih skupnostih bi bilo treba krepiti obrtniške dejavnosti; gospodarske organizacije bi morale vlagati večja sredstva v ustanavljanje lastnih obrtnih delavnic, pri čemer jim ne bi bilo treba kreditirati zasebnih obrtnikov; pristojni občinski organi naj bi dosledneje ugotavljali promet zasebnih obrtnikov in ustrezno odmerjali davke ter druge dajatve. V Ljubljani so celo sprejeli priporočilo, »naj občinski organi v vseh navedenih in drugih podobnih primerih (ki jih našteva poročilo, podano na seji) pregledajo umestnost obrtnih dovoljenj, za dejavnosti, ki niso obrti, ali za dovoljenja, ki niso bila izdana po predpisih«.

V nobenem okraju niso bili zadovoljni z učinkovitostjo inšpekcijskih služb pri nadzoru, kako zasebni obrtniki izpolnjujejo zakonite predpise. Korupcijo, ki jo zlasti zasebni obrtniki v najbolj prikritih oblikah razširjajo, so povsod obsodili kot izredno nevaren pojav. Sklepi in priporočila svetov so bili v teh vprašanjih umestni in daljnosežni, toda jih žal ne izpopolnjujejo povsod zadovoljivo.

²² Iz zapisnika 5. seje sveta za notranje zadeve in splošno upravo OLO Celje dne 29. 12. 1960: »Sveti, pristojni za notranje zadeve pri občinskih ljudskih odborih, naj za svoje območje analizirajo tovrstno problematiko in z njo obširno seznanijo vse prizadete činitelje (ljudske odbore, SZDL, sindikate, Zvezo komunistov in dr.).«

²³ Iz zapisnika 3. seje sveta za notranje zadeve in splošno upravo OLO Koper dne 8. 6. 1960: »Kooperativna razmerja zasebnikov s podjetji ne smemo ocenjevati le s stališča, koliko taka kooperacija materialno prispeva skupnosti. Predvsem moramo skrbeti za to, da so odnošaji med podjetji in zasebniki socialistični in da ne dopuščamo ustvarjanja korupcije...«

8. Ob razpravljanju o fizičnem varstvu objektov in premoženja gospodarskih organizacij so sveti, pristojni za notranje zadeve (v glavnem okrajni sveti), sprejeli tudi sklepe in priporočila glede ukrepov, ki naj bi bili storjeni na področju varovanja poslovnih skrivnosti. V vidiku so imeli zlasti čedalje pogostejše stike naših gospodarskih organizacij z inozemskimi poslovnimi udeleženci, ki se zanimajo za razne podatke ali dokumente, ki so po svoji naravi tovarniška skrivnost, skrivnost izdelovanja ali sploh poslovna skrivnost. Gospodarskim organizacijam so priporočali sprejem ustreznih internih pravilnikov, s katerimi naj bi bili urejeni odnošaji s tujci, kateri podatki se lahko dajejo, kaj je v podjetju poslovna skrivnost, kdo sme razpolagati s podatki itd. V nekaterih okrajih so vprašanje poslovnih skrivnosti in ukrepe, ki bi jih bilo treba storiti, obravnavali tudi okrajni zbori proizvajalcev.

9. Sveti, pristojni za notranje zadeve, so ob razpravljanju o gospodarski kriminaliteti in drugih negativnih pojavih, marsikdaj kritično ocenjevali kaznovalno politiko sodišč in deloma tudi sodnikov za prekrške. Ugotavljali so, da ta politika predvsem zoper nekatere storilce gospodarskih kaznivih dejanj (na primer v primerih tihotapstva, korupcije, nedovoljene trgovine, s področja prekrškov v primerih nezakonite sečnje lesa itd.) ni posebno učinkovita in ne dosega namena kaznovanja. Okrajnim in okrožnim sodiščem so priporočali, naj bi zaostrili kazni predvsem pri zgoraj naštetih pojavih in dosledneje uporabljali tudi razne varnostne ukrepe, zlasti odvzem premoženjske koristi.²⁴

10. Predvsem okrajni sveti, pristojni za notranje zadeve, se niso zadovoljevali samo z ugotavljanjem stanja na posameznih področjih ali v posameznih gospodarskih organizacijah, zadovoljevali se tudi niso s tem, da bi samo krepili že ustanovljene kontrolne službe (najrazličnejše inšpekcije, družbeno

²⁴ Podobne ugotovitve in sklepe, toda mnogo pozneje, je prineslo skupno posvetovanje javnih tožilcev in zastopnikov državnih sekretariatov za notranje zadeve o gospodarskem kriminalu v Beogradu dne 7. 12. 1960. V zaključkih tega posvetovanja je rečeno: »Potrebno je naročito obratiti pažnjo na utvrđivanje imovinskega stanja izvršilaca ovih krivičnih dela kada su ona izvršena u nameri koristoljublja. U tom cilju treba posebnu pažnjo obratiti dokumentovanju i predlaganju: naređivanje privremenih mera obezbeđenja imovinske pravnih zahteva nastalih usled izvršenja krivičnih dela; izricanje novčanih kazni — kao samostalnih ili sporednih; izricanje kazne konfiskacije imovine; oduzimanje predmeta krivičnih dela; oduzimanje nezakonito stečene imovinske koristi; izricanje mere bezbednosti; zabrana bavljenja određenim zanimanjem; donošenje odluke o otštetnom zah-tevu...«

knjigovodstvo itd.), marveč so okrajnim ljudskim odborom priporočali, naj za potrebe gospodarskih organizacij na njihovih območjih ustanavljajo tudi revizijske zavode. Te zavode naj bi v večjem obsegu uporabljale za različne preglede predvsem gospodarske organizacije in tako tudi same preprečevale oziroma odstranjevale vzroke za kriminal, ne da bi čakale, da se škodljivi pojavi prikrito razraščajo in da jih ugotavljajo drugi organi.

11. Nekateri okrajni sveti, pristojni za notranje zadeve, in po njihovih priporočilih tudi mnogi občinski sveti (na primer v okrajih Murska Sobota, Novo mesto, Gorica) so po predlogih upravnih organov za notranje zadeve posvetili precejšnjo pozornost negativnim pojavom v kmetijstvu, zlasti v kmetijskih zadrukah in kmetijskih gospodarstvih. Pri tem so predvsem v prejšnjih letih (vsaj na izrazitejšem podeželskem območju) ugotavljali pojave pomanjkljive notranje organizacije, slabe notranje kontrole, mladega in neizkušenega ali celo že kaznovanega poslovoškega in knjigovodskega kadra, nedoraslosti upravnih in nadzornih odborov kmetijskih zadrug, v katerih so se razrasli farniarnost, zaposlovanje sorodnikov ali združevanje več funkcij v isti osebi itd.

Vendar sveti niso ostali samo pri razpravljanju o takih pojavih na področju kmetijstva, marveč so skušali s preventivnimi, pa tudi vzgojnimi ukrepi odpravljati njihove vzroke in izboljšati stanje, predvsem z organiziranjem drugih služb, ki naj bi doslednje nadzorovale delovanje kmetijskih organizacij in vzgajale ter usposabljele mlad in nevedski kader. Znatno vlogo so imele pri tem tudi politične in nekatere družbene organizacije, zaradi česar se je stanje v zadnjih letih očitno izboljšalo.

12. Dogajali so se primeri, da so posamezni vodilni ljudje ali skupine takih ljudi v nekaterih, posebno manjših gospodarskih organizacijah (zlasti pred leti ali ponekod celo pozneje) omalovaževali delavsko upravljanje in samovoljno urejali zadeve, o katerih bi moral sicer odločati upravni odbor ali delavski svet. Mnogi posamezniki so ob takih razmerah zlorabljali svoj položaj in izvrševali kriminal iz koristoljubnih namenov. Na pojave samovoljnosti vodilnih oseb in neupoštevanja organov delavskega upravljanja (s tem so se navadno ustvarili pogoji za kriminal), so sveti ostro reagirali tudi s tem, da so od prisojnih oblastnih in političnih organov zahtevali ukrepe za izboljševanje stanja, kolikor v posameznih primerih ni prišlo do kazenskega pregona. S takimi ukrepi so sveti pomagali tudi pri utrjevanju delavskega samoupravljanja, predvsem v šibkejših gospodarskih organizacijah.

Navedli smo le nekaj najbolj tipičnih prizadevanj, ki so jih sveti skušali uresničiti na področju gospodarstva glede preprečevanja negativnih pojavov. Če bi hoteli naštetati vse ukrepe, sklepe in priporočila, bi bila razlaga preobširna, zato smo se omejili le na nujnejše in najbolj osnovne probleme.

C. Prizadevanje za zmanjšanje mladinskega prestopništva

Kriminaliteti in drugim negativnim pojavom med mladino so sveti, pristojni za notranje zadeve, posvetili precej razprav. Sveti kakor tudi upravne organe za notranje zadeve so k temu navajali naraščajoči problemi mladinskega prestopništva, neurejenost določenih vprašanj, ki zadevajo to področje, in premajhna skrb nekaterih organov in služb, ki bi se morali z mladinskimi problemi na svojih področjih bolj ukvarjati.

Sveti so na podlagi analiz in poročil, zlasti okrajnih upravnih organov za notranje zadeve, pravilno ocenili, da bo treba mladinskemu prestopništvu posvečati čedalje večjo skrb, se znatneje prizadevati na področju preprečevanja negativnih pojavov med mladino in v ta namen mobilizirati socialnovarstvene, prosvetne in druge organe kakor tudi razne družbene organizacije in društva. V zvezi s tem so seznanjali tudi druge, predvsem za določena vprašanja pristojne službe, o resnosti naraščajočega mladinskega prestopništva in pripravljali različne ukrepe za izboljšanje stanja. Poročila in razprave o mladinskem prestopništvu so bile vedno pomembno opozorilo in spodbuda predvsem tistim organom, ki so dolžni skrbeti za razna mladinska vprašanja.

1. Za proučevanje problematike s področja mladinskega prestopništva in za pripravljanje ustreznih ukrepov so pri vseh okrajnih svetih ustanovili posebne komisije, v katerih delujejo zastopniki različnih organov, organizacij in društev, ki se kakorkoli ukvarjajo z mladino. Ena izmed poglavitnih nalog komisije je usmerjanje preventivnega dela na tem področju. Komisije za mladinska vprašanja so ustanovili ali jih še ustanavljajo tudi mnogi občinski sveti za splošno upravo in notranje zadeve.

2. Zaradi pobegov otrok od doma in iz vzgojnih zavodov, za sprejemanje mladoletnih prestopnikov in zaradi drugih podobnih potreb nuditi otroku ali mladoletniku zavetje, dokler ga ne odpremijo domov ali v ustrezni zavod (ko ni mogoče ali ni vzgojno uporabiti pripor), je večina okrajnih svetov priporočala pristojnim ljudskim odborom ustanovitev posebne mladinske ustanove, ki bi sprejemala pobegle otroke in mladoletnike ter mladoletne prestopnike. Sveti so bili mnenja,

kolikor ustanovitev takih zavodov ne bi bila mogoča, naj bi ljudski odbori preskrbeli vsaj neke prostore v ta namen. V Ljubljani je bil svet mnenja (seja 17. VI. 1959), da bi bilo potrebno, tako kot imajo v Beogradu, Zagrebu in na Reki, ustanoviti nekakšen sprejemni center za mladoletnike na ljubljanski železniški postaji. Precej razprav je bilo tudi glede financiranja takih zavodov, opremljanja takih zavodov, spremljanja otrok in mladoletnikov ter strokovnih kadrov za vzgojo in vodsvo v zavodih.

3. Posebno pozornost so skušali sveti posvetiti pri izključevanju mladoletnikov iz šol (zaradi kriminala in drugih resnejših prestopkov), pri čemer se je marsikdaj onemogočilo mladoletniku nadaljevati šolanje zlasti vajencem izučiti se poklica (in se je s tem morda položaj mladoletnika še poslabšal), so sveti priporočali upravnim organom za šolstvo, šolskim odborom in drugim, naj vse take primere skrbno preuče in pravilno odločajo o zadevi.

5. Okrajni sveti, pristojni za notranje zadeve, so ob razpravljanju o negativnih pojavih med mladino pogosto opozarjali predvsem občinske ljudske odbore na očitne potrebe po socialnih delavcih, ki naj bi v občinah v znatni meri preventivno ukrepali na tem področju.

6. Glede nastajajočih stanovanjskih skupnosti so sveti sodili, da bi lahko imele pomembno vlogo pri varstvu in morda tudi vzgoji otrok ter podobnih vprašanjih. Zato so vedno priporočali, naj bi zastopnike teh skupnosti vabili na razprave katerih koli organov, kadar so le-ti razpravljali o pojavih med mladino, z namenom, da bi tudi na stanovanjske skupnosti prenesli določene preventivne naloge.

7. Skoraj povsod so tudi sprejeli priporočila, naj razpravljajo o mladinskem prestopništvu na učiteljskih in drugih podobnih ustanovah, v katerih se pripravlja pedagoški kader za svoj poklic. Pedagogi naj bi bili opozorjeni še pred nastopom službe na pojave mladinskega kriminala, da bodo znali pravilno ukrepati.

Sklepi in priporočila, ki so jih sveti sprejeli, ko so razpravljali o mladinskem prestopništvu, se nanašajo še na naslednja vprašanja: na sistem dela in naloge ustreznih komisij, na ustanavljanje mladinskih klubov, na seznanjanje socialnih in prosvetnih uslužbencev o problemih neprilagojene mladine, na ustanavljanje omrežja spremljevalcev otrok in mladoletnikov, na sodelovanje z zbornicami tistih podjetij in zasebnikov, ki pripravljajo mladino za poklice, na delo družbenih in telesnovzgojnih organizacij glede smotrne uporabe prostega časa mladine, na prepoved

točenja alkoholnih pijač mladoletnikom in prepoved obiskovanja nočnih lokalov, na izostajanje iz šol in na ukrepe zoper take pojave ter na delo in probleme vzgojnih domov.

C. Delovanje svetov, pristojnih za notranje zadeve, na nekaterih drugih področjih

a) Preprečevanje alkoholizma in zdravljenje duševnih bolnikov

Že pri ukrepih, ki so jih sveti, pristojni za notranje zadeve, v zadnjih letih pokrenili glede zmanjšanja tako imenovanih nasilnih kaznivih dejanj, zlasti pa krvnih deliktov, smo omenili, da bomo nekaj podatkov o alkoholizmu kot neposrednemu povodu, če ne celo vzroku za družbeno škodljivost navedli pozneje.

Omejevanju alkoholizma kot kriminogenega činitelja so sveti posvetili precej razprav, predvsem tudi zato, ker so jim njihovi okrajni upravni organi podali več izčrpnih analiz o tem vprašanju. Razprave o alkoholizmu so sveti povezovali tudi z duševnimi abnormnostmi, pa tudi psihiatrični službi so dali precejšnjo moralno podporo pri urejanju njihovih vprašanj (kot na primer glede posteljnega fonda, psihiatričnih kadrov, seznanjanja zdravnikov splošne prakse z duševnimi abnormnostmi, varovanja in zdravljenja duševnih bolnikov, ki niso hospitalizirani itd.).

Za zmanjšanje alkoholizma in za hospitaliziranje duševnih bolnikov so se močno zanimali organi za notranje zadeve, javna tožilstva oziroma pravosodni organi sploh, ker si obetajo izboljšanje tudi na raznih področjih kriminalitete, saj pri tem ne gre samo za zdravstvena vprašanja. V razpravah o duševnih bolnikih in alkoholikih ter o pojavih, ki se porajajo v zvezi z njimi, so poleg represivnih organov sodelovale tudi zdravstvene in socialne službe, društva, pa tudi prosvetni delavci.

Najpomembnejši sklepi in priporočila so naslednji: ustvariti je treba natančen pregled nad duševnimi bolniki in alkoholiki; ker ni mogoče zdraviti vseh duševno abnormnih oseb v zavodih za varstvo in zdravljenje, naj terenski zdravstveni delavci začasno prevzamejo skrb za te ljudi in jih zdravijo ambulantno ali v okviru patronažne službe; po raznih centrih naj bi se čimprej ustanovili mentalnohigienski dispanzerji; nujno je treba ustanoviti zavode ali vsaj neke oddelke za zdravljenje alkoholomanov; za obravnavanje teh vprašanj naj se pogosteje sestajajo sveti za zdravstvo, za socialno varstvo, za šolstvo in za notranje zadeve, ki naj k ukrepanju pritegnejo še pravosodne organe in razne družbene organizacije; sveti, pristojni za no-

tranje zadeve, naj bi skupaj z občinskimi sveti s konkretnim poseganjem v zadevno problematiko učinkoviteje pomagali pri reševanju vprašanj, ki se tičejo alkoholikov in duševnih bolnikov (varuštvo, odvzem opravilne sposobnosti, zdravljenje alkoholikov, pomoč otrokom duševno abnormnih oseb in alkoholikov, urejevanje njihovih življenjskih razmer itd.).

Drugi sklepi so bili bolj splošni. Nanašali so se na akcije proti čezmernemu uživanju alkoholnih pijač, na vlogo Rdečega križa pri njih, na vlogo sindikatov pri omejevanju pitja pri delu, na iztrebitev hibridne trte in na ustanavljanje »klubov ozdravljenih alkoholikov«.

b) Izboljšanje požarnega varstva

Izboljšanje požarnega varstva ima vsekakor za posledico večjo varnost zasebnega, kakor tudi družbenega premoženja. Ker je število požarov vsako leto precej veliko in z njimi tudi storjena škoda (zlasti na področju družbenega premoženja), so sveti razpravljali zlasti o dolžnostih, ki naj bi jih imeli zasebniki in gospodarske organizacije pri tem, o organiziranju in izboljševanju gasilske službe, o sredstvih za večjo učinkovitost, o vzgoji kadrov za požarnovarnostno službo, o ukrepih za preprečevanje požarov itd.

Za pritegovanje drugih organov k požarnemu varstvu in tudi neposredno preventivno ukrepanje na tem področju so skoraj vsi sveti, med njimi zlasti občinski, ustanovili posebne komisije za požarno varnost, ki so marsikje postale pobudnik protipožarne dejavnosti na svojih območjih. Poleg tega so sveti skušali vplivati na občinske ljudske odbore z industrijsko razvitejšimi okoliši, da naj bi občinski upravni organi za notranje zadeve sistemizirali posebna delovna mesta za požarno varnost, kar bi v neki meri prispevalo k večji razgibanosti na tem področju.

Ostali ukrepi so imeli namen: izboljšati strokovnost in sestavo komisij za preventivne preglede; ustvariti enotne načrte za delo teh komisij; vzgajati prebivalstvo, predvsem šolsko mladino in delovne kolektive, za preventivno delo na tem področju; razvijati in razširjati prostovoljna gasilska društva in poklicne gasilske enote, kjer se kažejo potrebe po njih; doseči v gospodarskih organizacijah, da bi izdelale pravilnike o požarni varnosti in morda ustanovile posebne komisije za stalno pregledovanje ogroženih mest, na katerih lahko nastajajo požari na primer v tekstini in lesni industriji, v lakirnicah, v prodajalnah z vnetljivimi tekočinami itd.); bolj usposobiti in dati več sredstev na razpolago tistim gasilskim društvom, na katerih

območjih je koncentracija družbenega premoženja večja; čim bolj vključiti v požarno preventivo DOZ, ki bi moral na svojem področju skrbeti za čim uspešnejše izpopolnjevanje predpisanih požarnovarnostnih ukrepov, pri čemer naj bi stopnjo varnosti upošteval pri zavarovalni premiji; pomagati podeželskim društvom pri vključevanju mladine; prenašali določene naloge varstva na stanovanjske skupnost itd.

Prizadevanju svetov za izboljšanje požarnega varstva so sledili tudi objavljane v tisku, pošiljanje ustreznega gradiva prizadehim organom in drugi ukrepi.

c) Ukrepanje pri nekaterih pojavih zoper javni red in mir

Tu bomo navedli nekaj podatkov o delu svetov, pristojnih za notranje zadeve, glede tistih kršitev zakona o prekrških zoper javni red in mir in nekaterih drugih upravnokazenskih predpisov, katerih storilci so zanimivi tudi za kriminalno preventivo. To so zlasti potepuhi, delomrzneži, berači, krošnarji, prostitutke in nekateri ljudje, ki navadno svoj potujoči poklic izrabljajo za izvrševanje kaznivih dejanj, kot na primer dežnikarji, brusarji, prodajalci preplog in drugi tako imenovani potencialni storilci.

Sveti, pristojni za notranje zadeve, so o teh vprašanjih razpravljali marsikaj posebej ali pa ob obravnavah splošne kriminalitete ali ob poročilih sodnikov za prekrške. Najbolj uspešne so bile razprave nekaterih občinskih svetov, ki so v neki meri tudi različno ukrepali. V mnogih občinah so sveti, pristojni za notranje zadeve, ustanovili posebne komisije za javni red in mir (predvsem v okraju Maribor).

Upravni organi za notranje zadeve in postaje LM (v občinah) so zoper omenjene potencialne storilce navadno le bolj represivno ukrepali (pripor, izgon, predlog za upravno kazen), čeprav so vedno iskali tudi možnosti za preprečevanje takih pojavov (na primer iskanje zaposlitve, različna pomoč itd.). Ker so se represivni ukrepi zlasti zoper potepuhe, delomrzneže, berače, prostitutke in druge podobne osebe pokazali razmeroma manj uspešni, je bilo treba več storiti v preventivnem pogledu.

Tako so na primer skušali doseči, da bi Cigane, delomrzneže in prostitutke zaposlili v raznih gospodarskih organizacijah (priporočila posredovalnicam za delo). Sveti so ugotavljali, da bi bilo treba zoper nekatere vrste oseb uporabljati posebne oblike zaposlovanja, pri čemer bi bili ti ljudje pod posebnim nadzorstvom. Ob razpravljanju o prostituciji so predlagali, naj organi za notranje zadeve pri reševanju teh vprašanj tesno so-

delujejo z zdravstveno službo in skupaj preprečujejo prenašanje spolnih bolezni. Že davno pred izidom republiškega zakona o prekrških zoper javni red in mir so nekateri sveti predlagali, naj bi upravne kazni zoper prostitutke ne zadevale samo žensk, marveč tudi njihove moške partnerje. Po mnenju svetov naj bi se sodniki za prekrške, glede spoznavanja problematike na posameznih področjih javnega reda in miru tesneje povezovali z ustreznimi upravnimi organi, da ne bi šli v svoji kaznovalni politiki v pretirano širino, marveč naj bi upoštevali, da se pri postopkih zoper te ljudi vedno načenja tudi vprašanje njihovih socialnih razmer. Ponekod so celo ugotavljali, da bi bilo treba za nekatere kategorije oseb, kot na primer za osebe brez stalnega prebivališča, za mlajše ljudi, ki se klatijo iz kraja v kraj, za osebe, ki so odpuščene iz kazenskopoboljševalnih zavodov, pa so brez stanovanja itd., ustanovljati tako imenovane prehodne domove, v katerih naj bi bili toliko časa, dokler jim pristojni organi ne uredijo vse potrebno glede zaposlitve, stanovanja, odprave v kraj stalnega prebivališča ali v kraj od koder so prišli.

Določeno vlogo glede izboljšanja omenjenih pojavov so sveti namenili organizacijam SZDL, sindikatom, društvom prijateljev mladine in upravnim organom za socialno varstvo, za šolstvo in prosveto, za zdravstvo, za delovna razmerja oziroma službam za zaposlovanje.²⁵

č) Razpravljanje svetov o delu odborov državljanov za pomoč odpuščenim iz kazenskopoboljševalnih zavodov

Do leta 1956 so za pomoč odpuščenim iz kazenskopoboljševalnih zavodov skrbeli predvsem odbori, ustanovljeni na podlagi zakona o izvršitvi kazni, varnostnih ukrepov in vzgojno poboljševalnih ukrepov (Ur. l. FLRJ, št. 47-541/51). Ker se je pokazalo, da delo teh odborov iz različnih vzrokov (obsežnost

²⁵ Iz zapisnika 11. seje sveta za notranje zadeve in splošno upravo OLO Maribor dne 24. 11. 1958. Svet priporoča občinskim svetom, pristojnim za notranje zadeve, da sami in po svojih komisijah za varstvo reda in miru dosledno opazujejo ljudi, ki stalno kršijo red in mir, zlasti pa osebe, ki se izmikajo delu in žive v brezdelju ali se vdajajo pijančevanju. Pri tem naj urejajo določene probleme s pomočjo družbenih organizacij, pa tudi s pomočjo delovnih kolektivov in sindikalnih organizacij, kadar so taki kršitelji v delovnem razmerju. Za osebe, ki se izmikajo delu, pa naj preko posredovalnic za delo skrbijo za njihovo zaposlitev in store druge ukrepe za to, da bi se zaposlili. Svet priporoča, naj pri prevzgoji izrazitih kršiteljev reda in miru komisije uporabljajo svetovalstvo, pri čemer naj izkoristijo izkušnje komisij za pomoč odpuščenim iz kazenskopoboljševalnih zavodov.

okrajev, nepoznanje razmer obsojencev, težavnost reševanja raznih vprašanj iz okrajnega centra itd.) ne poteka zadovoljivo, so začeli v Sloveniji nekako po letu 1956 ustanovljati ustrezne komisije po občinah. Te so se do danes v večini občin vsaj toliko utrdile, da je mogoče nanje prenašati nekatere naloge, za katere je bil po zakonu o izvršitvi kazni pristojen odbor državljanov za pomoč odpuščenim iz kazenskopoboljševalnih zavodov.

Okrajni in občinski sveti, pristojni za notranje zadeve, se o delu odborov ali komisij za pomoč odpuščenim večkrat razpravljali, poleg tega pa so nekateri okrajni odbori za pomoč odpuščenim sami sklicevali posvetovanja s predsedniki občinskih komisij, pri čemer so kritično ocenjevali delo in uspehe na področju, za katerega so bili imenovani, ter obravnavali nove metode dela. Odbori in komisije so se morali pri iskanju oblik pomoči odpuščenim pogosto naslanjati na razne upravne organe, na organe delavskega upravljanja v gospodarskih organizacijah, pa tudi na politične in družbene organizacije, pri čemer so jim znatno pomagali sveti, pristojni za notranje zadeve.

Najpogostnejše težave, na katere so nateleti sveti, odbori in komisije, so bile naslednje: iskanje stanovanj za odpuščene iz zaporov, zaposlovanje tistih bivših obsojencev, ki nočejo delati, oziroma zaposlovanje obsojencev sploh, ker se jih mnoge gospodarske organizacije branijo, individualno delo komisij oziroma njihovih članov z obsojenci, iskanje svetovalcev za obsojence, iskanje primerne kadra za sestavo komisij, pomanjkanje sredstev za materialno pomoč odpuščenim in razmeroma majhno zanimanje družbenih in političnih organizacij za ta vprašanja.

Nekateri odbori za pomoč odpuščenim pa niso razpravljali z občinskimi komisijami samo o skrbi za bивše obsojence, marveč tudi o pomoči tistim, ki so ilegalno odšli v tujino (303. čl. KZ — pred novelizacijo), pa so se vrnili sami ali so jih vrnile inozemske oblasti. Glede njih je bilo ugotovljeno, da so pogosto v podobnih okoliščinah (brez stanovanja, brez zaposlitve ali vsaj nekaj časa brez sredstev za preživljanje itd.) kakor bivši obsojenci. Zato so se v nekaterih okrajih dogovorili, da bodo tudi tem ljudem prav tako pomagali, kakor tistim, ki so se vrnili s prestajanja kazni.

Podobno kot sta se z ustanovitvijo občinskih svetov, pristojnih za notranje zadeve, spremenila vloga in položaj okrajnih svetov, pristojnih za notranje zadeve, v kriminalni preventivi, so se spremenile tudi vloga in naloge okrajnega odbora za pomoč odpu-

ščenim, ki je v glavnem usmerjevalec delavnosti občinskih komisij.

Z delom občinskih komisij so se mnogo ukvarjali občinski sveti, pristojni za notranje zadeve, ki so razmeroma največ pozornosti posvetili resocializaciji delinkventnih mladolletnikov.

Poudariti moramo, da so se sveti glede vprašanj pomoči odpuščenim obsojencem in drugim omejevali le bolj na razpravljanje in manj na ukrepanje s smernicami, priporočili in predlogi. Kaže, da so se bolj zanašali na delo odborov ali komisij za pomoč odpuščenim, ali pa je področje dela v tem pogledu zahtevnejše in bolj konkretno ter marsikdaj vse preveč odvisno od materialnih sredstev in drugih okoliščin (kot na primer od možnosti zaposlitve, stanovanja, zdravljenja, nadaljevanje uka ali šolanja itd.).

Kolikor so bila sprejeta razna priporočila, mnenja in predlogi, so se nanašala na to, da bi zlasti občinski ljudski odbori zagotovili v svojih proračunih sredstva za uspešno delovanje občinskih komisij, predvsem pa, da bi te lahko obsojencem materialno pomagale (čeprav je znano, da tako pomoč v pogledu resocializacije ni vedno zaželená), da ta pomoč ne bi bila preveč odvisna od sredstev, s katerimi razpolagajo organi za socialno varstvo, da naj bi bili stiki med komisijami, svetovalci in obsojenci tesnejši in naj se navezujejo že med prestajanjem obsojenčeve kazni, da je pri izbiri svetovalca treba paziti na to, da bo imel obsojenec vanj zaupanje, da naj bi bili o nastopu obsojenčeve kazni v nekaterih primerih obveščeni tudi organi socialnega varstva in pod. Ponekod so prišle na sejah svetov do izraza tudi težnje po ustanovitvi posebnega podjetja²⁶ ali gospodarske enote, ki bi zaposlili bivše obsojence.

Ves čas od ustanovitve dalje so se odbori za pomoč odpuščenim in pozneje občinske komisije mnogo prizadevale, da bi preprečile zaposlitev že kaznovanih oseb na takih delovnih mestih ali položajih, na katerih bi imeli še v prihodnje priložnost za kriminal. To prizadevanje pa tu in tam ni bilo uspešno in so zlasti nekatere gospodarske organizacije

(na primer v trgovskih poslovalnicah) zaposlovale povratnike, kar se je neredko pokazalo kot škodljivo.

d) Delovanje občinskih komisij državljanov za pomoč odpuščenim obsojencem

Nekaj podatkov o delu občinskih komisij državljanov za pomoč odpuščenim obsojencem je morda potrebnih zato, ker je delovanje teh komisij zelo tesno povezano z razvojem občinskih svetov, pristojnih za notranje zadeve, in tudi zato, ker je bila marsikje uspešnost komisij odvisna od pobud teh svetov. Poleg tega pa osnutek novega zakona o izvršitvi kazni predvideva, da se bo v prihodnje s temi vprašanji ukvarjala komisija, ki bo spadala k občinskemu svetu, pristojnemu za notranje zadeve.

Komisije so doslej opravljale predvsem naslednje naloge: skrbela so za obsojenčovo družino v času, ko je ta še prestajal kazen in posredovale zaposlitev kakšnemu njegovemu družinskemu članu, če so otroci ostali sami, so jim preskrbeli varuhe ali jih izročili v ustrezne zavode; ponekod so skrbela ali vsaj posvečale pozornost storilcu in njegovi družini že od začetka kazenskega postopka, marsikdaj skupaj s socialnovarstvenimi organi. Redkeje so pred obsojenčevim nastopom kazni pomagale pri morebitni prošnji za omilitve kazni ali pri odlogu nastopa kazni ali njemu ali njegovi družini materialno pomagale (če je bil v zaporu, preiskovalnem zaporu, suspendiran itd.).

Glede preprečevanja povratništva so ponekod okrajni odbori državljanov za pomoč odpuščenim ali razni sveti na skupnih sejah (vštevši svete, pristojne za notranje zadeve) sprejeli načelna stališča o politiki zaposlovanja že kaznovanih delinkventov. Ponekod so na primer sprejeli načela, naj bi politične delinkvente ne zaposlovali v državni upravi, na vodilnih položajih v gospodarskih organizacijah in v zunanji trgovini; delinkventi, ki so storili kazniva dejanja iz koristoljubnosti, naj ne bi bili zaposleni na takšnih položajih, na katerih bi si lahko ponovno prilaščali vrednosti, s katerimi imajo opravka; če je bil obsojenec pred obsodbo na nekem položaju, ga ne bi smeli po odpustu iz zapora zaposliti na boljšem mestu itd. Žal nimamo podatkov o tem, kako so komisije in drugi skrbeli za uresničevanje takih stališč glede zaposlovanja že poprej kaznovanih storilcev.

Na preprečevanje povratništva, oziroma bolje rečeno, na preprečevanje škode, ki bi jo lahko povzročili že kaznovani delinkventi, so vplivali tudi sklepi (na primer v okrajih Ljubljana in Maribor) skupnih sej okrajnih svetov, pristojnih za notranje zadeve, in svetov za gospodarstvo ter priporočila okraj-

²⁶ Zaključki iz zapisnika 3. seje sveta za notranje zadeve ljudskega odbora mesta Zagreba dne 22. 2. 1958: »1. Odbor građana za pomoć osobama otpuštenim iz kazneno popravnih ustanova orijentirati će svoj rad prvenstveno na osobe koje su prije nastupa kazne imale svoje prebivalište na području grada Zagreba. 2. Kod uposlenja, odnosno traženja uposlenja otpuštenih osuđenika ne tražiti za njih poseban prioritet pred ostalim neuposlenim radnicima. 3. Odbor građana da razradi prijedloge iznesene u diskusiji i da ih potkrijepi svojim stanovištem savjetu. Pri tome ne uzimati u obzir osnivanje posebnog privrednog poduzeća, zbog nemogućnosti održavanja istog.«

nih zborov proizvajalcev gospodarskim organizacijam, po katerih naj bi predvsem občinske komisije državljanov za pomoč odpuščenim nadzorovale zaposlovanje že kaznovanih oseb.²⁷ Iz že povedanih razlogov so taka priporočila marsikdaj ostajala le bolj formalna.

Ponekod so skušali skrb za bивše obsojence in naloge za njihovo ponovno vključitev v normalno življenje prenašati tudi na sindikalne organizacije. Tako so na primer te sporazumno z občinskimi komisijami pridobile določene svetovalce, ki naj bi obsojencem pomagali v težavah, spremljali njihov razvoj in ponašanje itd.

III.

NEKAJ POMANJKLJIVOSTI V DELU SVETOV

Doslej smo navedli nekaj ugotovitev o delu svetov, pristojnih za notranje zadeve, pri preprečevanju kaznivih dejanj in o njihovem prizadevanju za pritegnitev najrazličnejših organov, organizacij in drugih k preventivnemu delu. V glavnem smo se omejili le bolj na prikazovanje prizadevanja, ki so ga sveti na raznih področjih skušali uresničiti s svojimi priporočili, sklepi in predlogi.

Čeprav so sveti v svojem preventivnem delovanju dosegli že znatne uspehe, se v njihovem delu vendarle pojavljajo neke pomanjkljivosti. Njihovo delavnost na področju zmanjševanja kaznivih dejanj spremljajo razni pojavi, kot so neizkušenost, kratkovidnost glede ukrepov, ki bi jih bilo treba storiti, premajhna naslonitev nekaterih svetov na zavestne družbene sile, ki bi jim lahko pomagale, delna zaprtost razpravljanja o vprašanih kriminalitete in njenega preprečevanja, številna priporočila drugim organom in organizacijam, ki jih ne uresničujejo, ali taka priporočila, ki jih drugi organi zaradi materialnih, kadrovskih in podobnih težav ne morejo uresničevati itd.

²⁷ Iz zapisnika skupne seje sveta, pristojnega za notranje zadeve, in sveta za gospodarstvo OLO Ljubljana dne 26. 4. 1956 ob razpravljanju o pomanjkljivem varovanju družbene lastnine: »Po 74. členu zakona o izvršitvi kazni, varnostnih ukrepov in vzgojno popljševalnih ukrepov je pri OLO ustanovljen poseben odbor za pomoč tistim, ki so po prestani kazni odpuščeni iz kazensko popljševalnih zavodov. Sveta priporočata občinskimi ljudskimi odborom, da ustanove enake odbore (komisije) s istimi nalogami v vsaki občini. To ne bi bilo v nasprotju z zakonom o izvršitvi kazni ter je v skladu z nalogo, ki jo predpisujejo statuti občinskih ljudskih odborov v tej zadevi. Ti odbori (komisije) bi se poleg gornjih nalog zanimali tudi za pojave nepravilnega zaposlovanja kaznovanih oseb v podjetjih.«

Zato bi v nadaljnjem poskusili prikazati nekaj pomanjkljivosti, ki nastajajo v delu svetov, pristojnih za notranje zadeve, na področju kriminalne prevencije. Nekatere so take, da ne zadevajo samo delovanja svetov na tem področju, marveč imajo lahko določen odsev v delu svetov tudi na drugih področjih. Poudariti moramo, da je kriminalna prevencija samo ena izmed področij, ki jih zajema delovanje svetov, pristojnih za notranje zadeve. Naše ugotovitve o pomanjkljivosti niso tipične za vse svete, marveč le za nekatere izmed njih.

V zadnjih letih prihaja vedno bolj do izraza, da so okrajni sveti, pristojni za notranje zadeve, zaradi velikosti okrajev in zaradi prenašanja čedalje večjih pristojnosti na občine le bolj usmerjevalci kriminalne prevencije, medtem ko vedno več konkretnega preventivnega dela odpada na občinske svete, pristojne za notranje zadeve. Mnogo vprašanj s področja notranjih zadev je danes že takšnih, da jih lahko uresničujejo le v občini in ne več v okraju, kajti razgibanost družbenega življenja je od takrat, ko so bili sprejeti predpisi o področju in pristojnosti svetov za notranje zadeve, znatno narasla in zdi se, da se že kaže tudi potreba po spremembi zadevnega pravnega režima. Zato bi bilo treba vse pozornosti posvetiti utrjevanju občinskih svetov, pristojnih za notranje zadeve, ki še vedno niso zaživel tako, kot bi bilo zaželeno.

Glede na to bi razdelili naše ugotovitve na tiste, ki

— zadevajo osnovna vprašanja glede organizacije delovanja svetov, pristojnih za notranje zadeve, in na tiste, ki

— zadevajo sistem dela svetov z drugimi področji, zlasti tistimi, ki najbolj prihajajo v poštev za kriminalno prevencijo.

A. Nekaj ugotovitev, ki zadevajo organizacijo delovanja svetov

1. Že pestrost in specifičnost problemov, ki jih obravnavajo sveti, pristojni za notranje zadeve, samo s področja kriminalne prevencije (ne glede na druga področja, ki sodijo v njihovo pristojnost), načenjata v praksi vprašanje, ali je še vedno potrebno, da imamo v Sloveniji v okrajih svete za notranje zadeve in splošno upravo, v občinah pa svete za splošno upravo in notranje zadeve. Zakaj naj bi razmeroma manj pomembna vprašanja splošne uprave, ki ne sodijo v pristojnost nobenega drugega sveta, še naprej obravnavali skupaj z notranjimi zadevami? Ali ne bi bilo tudi v Sloveniji smotno ustanoviti pri ljudskih odborih organe družbenega samoupravljanja samo za notranje zadeve? V

drugih republikah so to vprašanje že uredili,²⁸ pri nas pa so ga ponekod načeli (na primer na seji sveta v Celju dne 21. 4. 1959) in sprejeli tudi sklepe, da se bodo o tem pogovorili s pristojnimi činitelji okrajnega ljudskega odbora. Kaj dalj pa niso prišli.

Enotnost borbe zoper kriminaliteto in vse pojave, ki jo spremljajo (potepuštvu, delomrznosti, prostitucija, alkoholizem, duševno abnormne osebe, negativni pojavi v zvezi s sezonsko delovno silo itd.) močno pogojuje in opravičuje to težnjo. V občinah bi imela taka ureditev pozitivne posledice zlasti zato, ker so se mnogi občinski sveti, pristojni za notranje zadeve, doslej raje ukvarjali z vprašanji občinske splošne uprave,²⁹ ki jim je morda konkretnjša in lažja, zanemarjali pa so področje notranjih zadev, predvsem prizadevanje na področju kriminalne prevencije, ki je izmed vseh vprašanj, o katerih razpravljajo ti sveti, najvažnejša.

Notranje zadeve tvorijo celoto, ki bi ji morali v nekem pogledu prilagoditi tudi izbiro kadrov za sestavo svetov, pristojnih za notranje zadeve, o čemer so že večkrat govorili v okrajnih in občinskih ljudskih odborih. Ker je uspešno delo svetov predvsem odvisno tudi od njihovega sestava, bi morda izboljšanje dosegli tudi s tem.

2. Vertikalna povezanost svetov, pristojnih za notranje zadeve, pri nas v Sloveniji še ni zadostna. V glavnem temelji na priporočilih in gradivu, ki ga pošiljajo okrajni sveti, pristojni za notranje zadeve, ustreznim občinskim svetom. Sicer je takšen način vplivanja na delo občinskih svetov pozitiven in pomeni neko pomoč, vendar so v praksi redkeje iskali nove oblike sodelovanja in učinkovitejšega, zlasti pa neposrednega in osebnega usmerjanja ustreznih činiteljev v občinskih svetih. V mnogih okrajih izven Slovenije so utrjevanju občinskih svetov, pristojnih za notranje zadeve, pomoči tem svetom in tesnejšemu

sodelovanju posvetiti več skrbi,³⁰ v Zagrebu pa so kar v okrajnem svetu ustanovili posebno »komisijo za sodelovanje in pomoč občinskim svetom«.

Nakazuje se tudi potreba, da bi v republiškem merilu večkrat sklicevali zastopnike okrajnih svetov, pristojnih za notranje zadeve in jim pomagali pri njihovem delu, pri samostojnejšem zaznavanju problemov s področja notranjih zadev in pri podobnih vprašanjih. Takšne pobude so že doslej marsikje dajali posamezni člani okrajnih svetov, ki so čutili potrebo po navezovanju stikov s pristojnimi višjimi činitelji.³¹

Prav bi bilo, če bi v prihodnje še bolj usmerjali okrajne svete v kriminalno prevencijo in jih ne bi toliko puščali v odvisnosti od upravnih organov za notranje zadeve, kajti sklicanje seje okrajnega sveta in sestavljanje dnevnega reda je še vedno preveč odvisno od okrajnega upravnega organa za notranje zadeve.³²

3. Svet, pristojen za notranje zadeve, ne more stalno obravnavati pojavov na nekem področju, če nima za to organiziranih posebnih organov, ki take pojave ali posamezna vprašanja sproti proučujejo, jih analizirajo in dajejo svetom predloge za njihovo reševanje. Na področju preprečevanja kaznivih

²⁸ Dušan Alimpić: O radu opštinskih saveta za unutrašnje poslove sreza Novi Sad, Naša praksa, št. 5—6, 1. 1960: »...Imajući u vidu nužnost pružanja pomoći savetima za unutrašnje poslove opština, Savet za unutrašnje poslove sreza Novi Sad za poslednjih nekoliko godina pozivao je na svoje sednice i predsednike saveta za unutrašnje poslove opština, što je postala ustaljena forma rada...«

²⁹ Dr. M. Pavlović — A. Alečković: O radu savjeta za unutrašnje poslove NOS-a na teritoriji NR Bosne i Hercegovine, Prilog, št. 2, 1. 1960. »Odbor za unutrašnju politiku Izvršnog vijeća NR BiH održao je 23. februara ove godine (1960) savjetovanje sa predsednicima savjeta i načelnicima sekretarijata i odeljenja NOS-a...«

...Otvorajući savetovanje, drug Uglješa Danilović, predsednik Odbora za unutrašnju politiku, istakao je da je potrebno dati ocenu o dosadašnjem radu savjeta za unutrašnje poslove, o njihovom doprinosu u razvijanju službi unutrašnjih poslova i o tome koliko su oni odgovorili svojoj društvenoj funkciji u okviru datih zakonskih ovlašćenja...«

³² Iz analize o delovanju svetov za notranje zadeve in splošno upravo, ki jo je podal DSNZ Odboru za notranjo politiko Izvršnega sveta LR Slovenije v letu 1960: »Pobudo za sklicanje seje okrajnega sveta in dnevni red seje je dal običajno načelnik tajništva oz. oddelka za notranje zadeve po poprejšnjem posvetovanju s predsednikom sveta. Redkeje pa je dal pobudo predsednik sveta ali predsednik OLO. V občinskih svetih pa je bila situacija bistveno drugačna in je na prvem mestu pobuda prišla od predsednika sveta, potem od komandirja postaje ali od predsednika občinskega LO, najmanj pa od občinskega upravnega organa, pristojnega za notranje zadeve.«

²⁸ Milan Rapojić, Naša praksa, št. 3—4, 1. 1960: »...Uočavajući to Odbor za unutrašnju politiku Izvršnog veća Vojvodine dao je 1957 godine preporuku, da se u svim srezovima i većim opštinama odvoje saveti za unutrašnje poslove od saveta za opštu upravu. To odvajanje je izvršeno postupno, tako da od početka 1960 godine u svim srezovima i opštinama Vojvodine imamo samostalne savete za unutrašnje poslove...«

²⁹ Obrad Šuša: Metod rada saveta za unutrašnje poslove NO Novi Beograd, Bezbednost, št. 6, 1. 1960: »Ranije dok su saveti bili zajednički — za unutrašnje poslove i opštu upravu — problematika iz oblasti unutrašnjih poslova bila je zapostavljena. Prilikom razdvajanja savjeta prevladalo je mišljenje da je suvišno obrazovati poseban savet za unutrašnje poslove, jer navodno nema dovoljno problema koje savet treba da rešava. Međutim, savjet je svojim radom ubrzo opravdao svoje postojanje...«

dejanj pa bi morali imeti sveti več oblik takega proučevanja in spremljanja pojavov, kar bi jim znatno pomagalo pri njihovi uspešnosti v kriminalni prevenciji. Svet kot celota more neko področje obravnavati le enkrat ali kvečjemu dvakrat na leto; kar pa ne zadošča za sistematično in stalno prizadevanje ter vplivanje. Zato bi bila pogostnejša uporaba raznih komisij v tem pogledu še najbolj smotrna. Komisije za obravnavanje posameznih vprašanj bi bile stalne aličasne.

Komisije, ki so jih doslej postavili sveti, pristojni za notranje zadeve, so pokazale neke uspehe, čeprav nekatere niso docela razvile svojega delovanja. Verjetno bi sveti tudi več napravili na področju kriminalne prevencije, če bi za to delavnost imeli več komisij.³³

Videli smo, da imajo okrajni sveti, pristojni za notranje zadeve, za obravnavanje kriminalitete in kriminalne prevencije v glavnem le komisije za mladinska vprašanja in za požarno varnost (tu sem ne štejem odborov državljanov za pomoč odpuščenim in komisij, ki jih imajo ponekod za varnost prometa in za proučevanje malo-obmejnega prometa), medtem ko imajo nekateri občinski sveti, pristojni za notranje zadeve, kvečjemu komisije za mladinska vprašanja in ponekod tudi za javni red in mir (morda bi sem šteli tudi komisije državljanov za pomoč odpuščenim obsojencem).

Pripravljanje gradiva za obravnavanje kriminalitete in kriminalne politike (o kateri bodo sveti v prihodnosti nedvomno v čedalje večjem obsegu razpravljali) ne bomo mogli prepuščati samo upravnim organom za notranje zadeve, marveč bodo morali te naloge slej ko prej v takšni ali drugačni obliki, prevzeti sveti, pristojni za notranje zadeve, predvsem s svojimi posebnimi organizmi — komisijami. Kaže (čeprav še ni nikjer uzakonjeno), da se bodo sveti v prihodnje še bolj ukvarjali tudi s problematiko pravosodnih organov, saj jim ti organi že danes poročajo o svojem delu ali vsaj o svojih ugotovitvah.

³³ Priručnik, letnik 1957 — rubrika: Rad savjeta za unutrašnje poslove, str. 366: »Neki savjeti veoma su proširili krug građana koji učestvuju u njihovom radu osnivanjem komisija savjeta za različita pitanja ili područja rada. Na taj način umjesto 10—15 članova, ti savjeti broje zapravo 40—50 aktivnih učesnika u radu savjeta. Ovaj način proširenja savjeta prihvata sve širi krug kotara i može se reći da se u tim savjetima najveći dio poslova obavlja po komisijama i da savjet na svojim sjednicama sve češće razmatra materijale, koji su prije toga svestrano ispitani u komisijama. Ova okolnost osjeća se i u zaključcima savjeta kao osjetan korak ka stručnijem ulaženju u pojedine probleme, jer se u komisije biraju mahom takvi članovi, koji imaju najviše smisla i volje za rad na pitanjima kojima se komisija bavi...«

Za obširno področje kriminalne prevencije imajo sveti le eno ali pa dve komisiji (nekateri občinski pa celo nobene), kar pomeni, da njihova delavnost še ni povsod razgibana. Vsako načrtno delovanje pa zahteva neke oblike oziroma organizme, s katerimi je mogoče doseči določene rezultate, ki jim danes svet kot celota ne more biti več kos.

Zato bi bilo priporočljivo, da bi sveti ustanovili po več komisij, zlasti za taka področja preventivnega delovanja, za katere se kaže potreba. Taka področja bi bila na primer: preprečevanje negativnih pojavov v gospodarstvu, preprečevanje alkoholizma, problemi delavskih naselij. Končno tudi ni nujno, da bi bile vse komisije stalne. Za nekatera vprašanja, za katera je pričakovati, da jih ne bo treba stalno proučevati, marveč le toliko časa, dokler niso pripravljeni ukrepi, naj bi sveti, pristojni za notranje zadeve, ustanavljali predvsemčasne komisije, ki pa jih je bilo doslej vse premalo, čeprav potrebe po njih kažejo drugače.

Prednosti komisij so tudi v tem, da se z njimi razbremenjujejo sveti, da se delo smotrno in učinkovito porazdeli, da se lahko bolj na široko vpliva na politične in družbene organizacije in podobno.

4. Sveti, pristojni za notranje zadeve, v občinah na mestnih območjih (v Sloveniji pridejo v poštev le sveti občinskih ljudskih odborov v Ljubljani in Mariboru) navadno razpravljajo o različnih vprašanjih s področja notranjih zadev vsak zase, čeprav gre za pojave, ki so enaki ali podobni v vseh občinah mestnega območja (na primer pojavi prostitucije, delomrzništva, beračenja in drugih kršitev javnega reda in miru, ki zanimajo kriminalistično službo, negativni pojavi med sezonskimi delavci, varstvo družbenega premoženja pred tatvinami, vlomi in požari, organiziranje službe za fizično varstvo objektov družbenega premoženja itd.). Gre torej za reševanje določenih vprašanj, ki se pojavljajo v vseh mestnih občinah in je zadovoljiva rešitev odvisna od ureditve na vseh občinskih območjih in ne na enem samem.

Zato bi moralo priti do tega, da bi sveti o vprašanjih, ki zadevajo celotno mestno območje, razpravljali na skupnih sejah in ne več vsak zase (primerjaj ustanovo mestnega sveta). V Mariboru so o taki obliki sodelovanja občinskih svetov na mestnem območju že razpravljali in sprejeli tudi ustrezne sklepe, vendar do uresničenja zamisli ni prišlo.

Kolikor svet, pristojen za notranje zadeve, občinskega ljudskega odbora v središču mesta ne more sklicati vseh prizadetih svetov, naj bi pobudo prevzel okrajni svet, pristojen za

notranje zadeve, in o vprašanih razpravljaj skupaj s pristojnimi občinskimi sveti.

5. Glede občinskih svetov, pristojnih za notranje zadeve, bi bilo treba poudariti, da v smeri kriminalne prevencije ponekod le premalo ukrepajo. Kolikor so morda razprave dobre in zanimive, jim pogosto ne sledijo ustrezni sklepi in priporočila. Še tako dobro pripravljeno gradivo za sejo ali kvalitetne razprave izgubljajo svoj namen, če se ugotovitve in prizadevanja za preprečitev pojavov ne formulirajo v ustreznih sklepih in priporočilih, na podlagi katerih bi delovali pristojni upravni organi in drugi. Razen tega pa vsebina dela svetov, pristojnih za notranje zadeve, ni samo v razpravljanju na sejah, marveč poleg drugega predvsem v preventivnem ukrepanju zoper družbi škodljive pojave, v sodelovanju z družbenimi in drugimi organizacijami pri reševanju teh vprašanj in v dajanju predlogov pristojnim ljudskim odborom. Kolikor tega ni, smoter delovanja svetov ni dosežen. Zato je pomoč okraja občinskimi sveti, pristojnim za notranje zadeve, še vedno nujno potrebna.

Velika pomanjkljivost v delu občinskih svetov, pristojnih za notranje zadeve, je tudi v tem, da premalo upoštevajo in cenijo priporočila, ki jim jih v posameznih zadevah dajejo okrajni sveti. Še vedno se dogaja, da o njih sicer razpravljajo, ne prilagajajo pa jih svojim razmeram, kar ima za posledico, da tudi koristni ukrepi okrajnih svetov ostajajo brez učinka.

Pri tem se ponovno pojavlja vprašanje, kateri okrajni organ naj se načrtneje ukvarja z usposabljanjem občinskih svetov. Okrajni upravni organi za notranje zadeve verjetno ne. Najbrž bo moral biti to le okrajni svet, pristojen za notranje zadeve, ki naj bi v ta namen uporabljal različne oblike (klicanje predsednikov občinskih svetov na skupne seje, pošiljanje sposobnih članov okrajnega sveta na seje občinskih svetov, pošiljanje gradiva s priporočili itd.). Tudi v tem pogledu ne bi smeli zanemariti posebnih komisij okrajnega sveta za pomoč in sodelovanje z občinskimi sveti, ki so se v nekaterih okrajih v Jugoslaviji dobro izkazale. Te komisije naj bi sodelovale vsaj s tistimi občinskimi sveti, pristojnimi za notranje zadeve, ki nikakor ne morejo zaživeti.

6. Ker se obseg razpravljanja o kriminaliteti in drugih negativnih pojavih v svetih, pristojnih za notranje zadeve, oziroma v njihovih komisijah povečuje, bi bilo treba zlasti v okrajnih upravnih organih za notranje zadeve okrepiti prizadevanje za zbiranje ustreznih statističnih in drugih podatkov, sestavljanje različnih poročil in analiz ter predlogov. Z drugimi besedami povedano:

analitični službi pri okrajnih upravnih organih za notranje zadeve bi morali v prihodnje posvetiti večjo pozornost, jo povečati in seveda tudi kadrovske okrepiti. Iz prakse nam je znano, da so kvalitetna poročila o posameznih vprašanih v večini primerov prvi pogoj za uspešno delo svetov, pristojnih za notranje zadeve.³⁴ Poudarili smo že, da je kriminalna prevencija odvisna od ugotavljanja vzrokov kriminala. Te vzroke v glavnem še vedno ugotavljajo samo posamezne službe upravnih organov za notranje zadeve. Če bi imeli sveti več komisij in bi bile te bolj razvite, bi vzroke negativnih pojavov lahko ugotavljale v neki meri tudi one. Seveda bi moral biti njihov kadrovski sestav takšen, da bi ustrežal nalogam, za katere je komisija ustanovljena. Člani komisij naj bi bili predvsem zastopniki družbenih in političnih organizacij in državljani, ki se zanimajo za vprašanja s področja komisije.

Komisijam bi morali znatno pomagati tudi uslužbenci organov za notranje zadeve, ki so komisijam dodeljeni kot strokovnjaki za določena področja (pa tudi drugi strokovnjaki izven organov za notranje zadeve). Tudi v komisijah se je pokazalo, da je bilo tam, kjer so strokovni uslužbenci dobro pripravili neko dokumentacijo, delo boljše.

7. Ko so okrajni sveti, pristojni za notranje zadeve, razpravljali o delu in uspešnosti občinskih svetov, so navadno kritično ocenjevali premajhno delavnost nekaterih in ugotavljali, da je od njihovega bolj ali manj posrečenega kadrovskega sestava v marsičem odvisna tudi delavnost. Zato so vedno iskali razne možnosti za izboljšanje tudi v tem pogledu. Ponekod so ugotavljali, da je v občinskih svetih preveč članov, ki so zaposleni v pravosodju ali pri upravnih organih za notranje zadeve, premalo pa je družbenopolitičnih delavcev. Menili so, da v svetih niso nujno potrebni posebni strokovnjaki tega področja, marveč da so potrebnejši v komisijah svetov. Z namenom, da bi poživili delo občinskih svetov, so drugje predlagali za člane okrajnega sveta predsednike občinskih svetov, ki naj bi prenašali na občinske svete sklepe, priporočila in druge naloge. Iskanje poti za izboljšanje kadrovskega sestava je torej šlo v različne smeri.

Menimo, da ni mogoče dati neke za vse svete ustrežajoče pobude, kako naj bi bili kadrovsko sestavljeni, ker je rešitev problema odvisna od lastnosti oseb, ki bi jih imenovali

³⁴ Peter Zorko: O svetih ljudskih odborov, pristojnih za notranje zadeve, Ljudska uprava št. 8, l. 1956 : »...Seje sveta so bile uspešnejše tam, kjer je pripravilo tajništvo za notranje zadeve dobro poročilo, kjer je svet dobro izbran, kjer člani sveta pred sejo prešturirajo poslano poročilo in se na sejo pripravijo...«

v te organe. Izbiranju ljudi, ki bi imeli veselje in sposobnost, delati v svetih pa bi morali posvetiti večjo pozornost tako ljudski odbori kakor tudi politične organizacije.

B. Nekaj ugotovitev glede pritegovanja drugih organov h kriminalnopravstvenemu delu

1. Sveti, pristojni za notranje zadeve, sprejemajo sklepe in priporočila, namenjena drugim organom, organizacijam in društvom, ter smernice (pri tem gre predvsem za okrajne organe za notranje zadeve), namenjene njihovim upravnim organom. Kolikor gre za smernice, se ni bati, da ne bi bile uresničene, ker je tudi nadzor nad njihovim izpolnjevanjem zagotovljen.

Povsem drugače pa je s priporočili, ki jih sveti dajejo drugim organom, zlasti takrat, kadar gre za opravljanje zadev, ki sodijo v pristojnost drugih državnih organov, pa se z njimi srečujejo organi za notranje zadeve, ko opravljajo svoje redno delo.

Mnogo pobud, priporočil in drugih ukrepov, katerih uresničenje bi bilo zelo koristno prav za kriminalno prevencijo, se ne uresničuje, ker jih drugi organi po dosedanjem pravnem režimu niso dolžni upoštevati (glej pripombo glede priporočila pod 10). Uresničevanje priporočil svetov, pristojnih za notranje zadeve, je odvisno v glavnem le od moralnopolitične zavesti pristojnih činiteljev (na primer sprejem pravilnika o poslovni skrivnosti v gospodarski organizaciji, priporočilo glede opustitve nameščanja že kaznovanih oseb na odgovorne položaje v podjetjih). Zato ostane marsikatero priporočilo le na papirju, zanj pa se činitelji, ki jim je bilo namenjeno, ne zmenijo. Kljub temu pa političnega ali vsaj vzgojnega pomena takega priporočila ni mogoče zanikati.

Najbrž so mnogi, zlasti občinski sveti, pristojni za notranje zadeve, sami odgovorni, da prizadeti organi, organizacije in drugi ne upoštevajo njihovih pobud in da se ne ravna po njihovih priporočilih, čeprav bi jim bilo kaj takega mogoče. Deloma pa so odgovorni za tako stanje tudi drugi.³⁵

³⁵ Iz razprave J. G. na seji sveta za notranje zadeve in splošno upravo OLO Maribor dne 13. 10. 1959, na kateri so razpravljali o delu občinskih svetov, pristojnih za notranje zadeve: To je ugotovil, ko je pred nedavnim izdeloval neko analizo o delu družbenih organov. To potrjuje tudi današnja seja. Zlasti se mu zdi nepravilno stališče, ki je bilo povedano v razpravi, da je delo svetov odvisno od aktivnosti upravnega organa za notranje zadeve. Položaj bi moral biti obraten. Upravni organ mora dobivati pobudo za svoje delo od sveta in ne narobe. Sveti bi morali sami tudi več skrbeti za lastno afirmacijo. Občinski ljudski odbori bi morali svetom posvečati več pozornosti. Občinski ljudski odbori

V prihodnje bi kazalo posvetiti več skrbi utrjevanju občinskih svetov in pripraviti tudi druge krajevne činitelje do tega, da bi upoštevali njihova priporočila in da bi dali delu teh svetov več poudarka. Za kontrolo, ali so bila priporočila uresničena, pa bodo morali bolj skrbeti sveti sami in morda marsikdaj uporabiti tudi politične ukrepe zoper tiste, ki jih ne upoštevajo.

2. Na razpravljanje o kriminaliteti vabijo sveti, pristojni za notranje zadeve (predvsem okrajni), tudi druge organe, kot na primer zastopnike javnega tožilstva, rednih in gospodarskih sodišč, javnega pravobranilstva in druge, ki imajo kakorkoli opraviti s kaznivimi dejanji. Ti organi včasih svetu celo podajajo svoja poročila ali ugotovitve o posameznih vprašanjih, kolikor ne sodelujejo vsaj v razpravah. Ta oblika pa še ni tako razširjena, da bi pomenila sistem dela svetov, čeprav ti organi sami čutijo potrebo, da bi izven svojega resora razpravljali o kriminalu³⁶ ali po svoje prispevali k izboljšanju stanja ali da bi vsaj slišali, kaj sveti, pristojni za notranje zadeve, sodijo o njihovem prizadevanju na področju prevencije. Prav bi bilo, da bi v prihodnje sveti še močneje pritegovali k svojim razpravam pravosodne organe, tako da bi tudi od njih dobili mnenja o ukrepih, ki bi jih bilo treba storiti v smeri preprečevanja kaznivih dejanj in glede drugih vprašanj, ki zadevajo kriminaliteto. Poleg tega pa bi imeli tudi pravosodni organi koristi od pogostnejšega sodelovanja na sejah svetov, saj bi lahko marsikatero kaznivo dejanje lažje presojali, razen tega pa bi si pridobili širše poglede v problematiko kriminalitete.

3. Sveti, pristojni za notranje zadeve, so že doslej v znatni meri pritegovali organe delavskega upravljanja v gospodarskih organizacijah h kriminalni prevenciji. Toda zdi se, da je bilo to pritegovanje doslej le nekoliko preveč kampanjsko in manj stalno. Delavsko upravljanje bi lahko zelo veliko pripomoglo k zmanjšanju kriminalnih in drugih pojavov, poleg tega pa bi lahko znatno prispevalo ne samo k zavarovanju stvari, marveč predvsem tudi k zadevni vzgoji ne-

štejejo vse ostale svete za važnejše. Sveti, pristojni za notranje zadeve, bi morali občinskim ljudskim odborom več poročati o svojem delu in problematiki, ki jo obravnavajo. Iz poročil ni zasledil primera, da bi sveti poročali o svojem delu občinskim ljudskim odborom.

³⁶ Iz zaključkov konference predsednikov rednih sodišč ob razpravljanju o kaznivih dejanjih zoper življenje in telo dne 29. 10. 1959: "...Pravosodni organi so skoraj v celoti prezrli potrebo, da z družbenimi organi, zlasti s sveti, pristojnimi za notranje zadeve, proučujejo gibanje kriminalitete na njihovih območjih in uspeh uporabljenih ukrepov..."

posrednega proizvajalca. Ne bi bilo napačno, če bi že zadnji kongres delavskih svetov bolj uporabili v tej smeri.

4. V zadnjem času nastajajo v našem družbenem življenju nove oblike združevanja državljanov in nove institucije, ki opravljajo funkcije, kakršne so prej opravljali državni organi. Pri tem mislimo predvsem na stanovanjske skupnosti, potrošniške svete, poravnalne svete in druge. Sveti, pristojni za notranje zadeve, še niso s svojim prizadevanjem prodrli do njih tako, da bi jih uporabili za preprečevanje negativnih pojavov.

Poravnalni sveti imajo pomembno vlogo pri odstranjevanju raznih preddeliktnih situacij, iz katerih nastajajo predvsem nasilna dejanja in samovoljnosti.³⁷ Zato bi morali tudi sveti, pristojni za notranje zadeve, najti pot do njih, kar se pa doslej še ni zgodilo. Čim bliže k terenu bodo prišli sveti s svojimi razpravami o negativnih pojavih, čim širši krog državljanov se bo ukvarjal ali vsaj obsojal kriminal, tem bolj uspešno bo prizadevanje v kriminalni prevenciji.

5. Najboljše uspehe so dosegli tisti sveti, ki so v svojem prizadevanju na področju kriminalne prevencije čim tesneje sodelovali s političnimi in drugimi organizacijami, tako da so tudi te delovale pri odpravljanju pogojev za nastajanje negativnih pojavov. Te organizacije so zlasti ZK, SZDL in sindikati. O oblikah pritegovanja teh družbenih sil smo že povedali nekaj ugotovitev, vendar menimo, da bi lahko člani svetov in njihovih komisij kot državljani ali funkcionarji raznih družbenih in političnih organizacij več storili glede seznanjanja državljanov z notranjimi zadevami, zlasti pa glede nastajanja kriminalitete, njenega preprečevanja, prijavljanja, sodelovanja z varnostnimi organi itd. in s tem zaostrovali vprašanja kriminala in njegove družbene obsodbe.

ZAKLJUČEK

S pričujočim sestavkom smo skušali prikazati prizadevanje svetov, pristojnih za notranje zadeve, za zmanjšanje nekega dela

³⁷ Dr. Josip Brnić: Reorganizacija pravosudja, Naša zakonitost, št. 11—12, l. 1960: »Mirovna vijeća kao društveni organi nastala su kao rezultat razvoja našeg socijalističkog uređenja, koje se među ostalim ispoljava i u postepenom prenašanju raznih funkcija sa državnih na društvene organe. S njima su naši građani dobili mogućnost i podstrek da vlastitim snagama rješavaju neke probleme, koji proizlaze iz njihovih međusobnih odnosa, a zajednica je dobila pogodan instrumenat da društvenim, a ne samo administrativnim sredstvima djeluje na području gdje je dosad bila isključivo potrebna intervencija državnih organa...«

kriminalitete, v glavnem tistega, ki ga odkrivajo in raziskujejo kriminalistični uslužbenci okrajnih upravnih organov za notranje zadeve. S prikazanimi podatki pa preventivna vloga teh svetov še ni zaključena. Članek je bolj registracija stanja in nima pretenzij izčrpnije obdelave obširne problematike tovrstnih družbenih organov, ki dobivajo v kriminalni prevenciji čedalje večjo vlogo in pomen, kljub mnogim pomanjkljivostim in nedoslednostim. Ugotovljene pomanjkljivosti niso tipične za vse svete in za ves čas njihovega delovanja, zato jih ni mogoče sploševati.

Sveti sami ali s svojimi komisijami, povezani z organi za notranje zadeve, proučujejo posamezna vprašanja, iščejo vzroke negativnih pojavov in si prizadevajo s sodelovanjem raznih drugih organov in organizacij odstranjevati kriminal ter druge škodljive pojave. Pri tem so že dosegli znatne uspehe, čeprav od njih lahko več pričakujemo šele v prihodnosti. Ne bi bilo prav, če bi boljše in vidnejše uspehe pričakovali takoj, kajti vsaka prevencija je bolj ali manj preračunana na daljše obdobje. Sveti so doslej pokazali, da so v glavnem dorasli svojim nalogam. Težave so predvsem v tem, da je njihova učinkovitost v veliki meri odvisna od sposobnosti in pripravljenosti raznih družbenih sil, ki so tudi za kriminalno prevencijo pomembni činitelji.

Poudarili smo že, da je marsikdaj težko razločevati ukrepe v kriminalni prevenciji, ki so jih storili sveti, pristojni za notranje zadeve, od tistih, ki so jih storili organi za notranje zadeve. Zato smo se v glavnem omejili le na ukrepe svetov, izražene s sklepi, priporočili in raznimi pobudami, čeprav so sveti o raznih vprašanjih mnogo več razpravljali, pa večkrat niso mogli najti učinkovitih poti za izboljšanje, ker so bile neredko odvisne od neštetihi objektivnih, pa tudi subjektivnih okoliščin.

Izmed vseh nalog, ki sodijo v pristojnost svetov za notranje zadeve, je nedvomno najpomembnejša preventivna naloga. Ker so notranje zadeve zapleteno področje, je njihova vprašanja mogoče reševati samo postopoma, vendar ne kampanjsko in v celoti. V tej smeri pa so že storjeni prvi koraki.

V članku še zdaleč nista prikazana celotna dejavnost in pomen svetov v kriminalni prevenciji. Obstajajo še mnoga vprašanja, ki bi jih bilo treba načeti in razčistiti, kar pa prekoračuje namen, ki smo si ga s člankom postavili.

The Role of Councils for Internal Affairs for Prevention of Crime in People's Republic of Slovenia

by Janez Pečar

I.

Councils for internal affairs in Federal People's Republic of Yugoslavia were founded in 1952 by the statute regulating the district people's committees. In communes, which are the smallest administrative-territorial units they were created in 1955 only. But, it was the statute regulating the organisation of organs for internal affairs which in 1956 gave to these councils their full meaning, determined their field of work, and added to the efficacy of their work.

As to art. 7 of this statute councils for internal affairs are to perform the following functions:

- to discuss the work of organs for internal affairs;
- to control their work and direct it;
- to discuss the financial resources for improvement of organisation of internal affairs;
- to discuss the preventive and other measures for prevention of crime and other socially harmful phenomena;
- to cooperate with social and other organisations by solving these questions;
- to give proposals concerning these problems to people's committees;
- to perform other functions being given into their competence by special laws.

The Marxist theory concerning the dying out of the state has in our social system found its meaning in workers' self-government in our enterprises and in social self-government in local authorities. As far as the field of work of bodies for internal affairs is concerned, these principles are becoming of importance by creating councils for internal affairs.

The most important function of councils for internal affairs is delivering of different preventive and other measures for prevention of socially harmful phenomena. Prevention of offences and other negative social phenomena and diminution of causes for their existence exceed normal functioning of organs for internal affairs. The chief aim of these councils' work is mobilisation of social forces, state authorities, enterprises, social and political organisations, and public in the struggle against these negative phenomena, and against their causes. In a socialist social order, means and methods of criminal prevention showing a socialist view on man should be found. Repression can not represent the essential activity of prevention of crime. It is necessary to direct preventive work to-

wards activating the bodies of social and workers' self-government, political and social organisations, press, and so on. This directive function can be best carried out by councils for internal affairs which are in spite of several difficulties becoming a generally recognized factor in the field of criminal prevention.

The role of social self-government in this branch of administration can be judged best by participation of citizens in councils for internal affairs. In Slovenia, having 8 districts, there were working 82 citizens only in district councils in 1960. Considering the fact that there are also communal councils, different district and communal commissions of councils, boards for post-penal help, this number is in fact considerably larger. District councils for internal affairs have 9 members, only in two largest towns in Slovenia — Ljubljana and Maribor — their number reaches 11. Communal councils are smaller, of course. Councils have their own special bodies — commissions which include 1 or 2 members of the councils and several citizens who have experiences in and are able for work in such a commission (e. g. commission for juvenile delinquency, commission for prevention of fire).

District and communal councils have different ways to perform their functions. The most usual forms of work are the following:

- sessions to which only council members are invited;
- sessions to which representatives of different organizations, interested in the problems being discussed on the session, are invited;
- plenary session of different councils of the people's committee;
- councils can work in their permanent or temporary commissions.

District councils help communal ones by inviting their chairmen to district councils' sessions and by sending their own members to communal councils sessions. They also inform them about problems concerning criminality or its special forms and suggest them what to do in their communes.

II.

One of councils' essential functions is activation, coordination, and direction of work concerning criminal prevention, of different government and social bodies and organizations. Councils have already proved to be able to perform this important role and there are several decisive factors which show that these councils are — as far as this function is concerned — the

most adequate instrument in our social system.

One of councils' duties is to give proposals concerning prevention and elimination of crime and other socially harmful phenomena to the people's committees. Several decisions concerning criminal prevention, or decisions determining penal policy for special categories of offenders, and decisions concerning prevention of several phenomena to grow into delinquency have been accepted by people's committees consequently to these proposals.

Other councils of people's committees were asked to help with fulfilling the same aim — the aim of criminal prevention. Councils for internal affairs try, above all, to make others pay more attention to the problem of criminal prevention in their own field of work.

Councils for internal affairs are inclined to lean against the system of workers' self-government in enterprises as far as prevention of economic offences and offences against social property is concerned. Councils can influence this government especially by recommendations through the assemblies of producers of corresponding people's committees. Organs of workers' government have, generally, appreciated these efforts, followed the recommendations, and tried to diminish the causes which could provoke criminality, accidents, and other sorts of damage. Some district councils suggested in this respect to workers' councils in enterprises to set up special commissions for diminution of causes which may lead into criminality, e. g. commissions for prevention of fire, commissions for analysing technological process from the point of view of its causing criminality, (work norms concerning expedient use of material, permitted percentage of waste material, waste material selling, prevention of bungling).

Councils for internal affairs pay great attention to workers' government which has a growing importance in the field of criminal prevention.

Activation of social and political organizations for problems of criminal prevention is very important too. Among them we can cite above all the Communist Party, the Socialist Union of the working people, trade-unions, youth organizations, Veterans' Union, and some other associations dealing in their work with problems connected with criminal prevention (Association of Youth Friends, Association of teachers and so on).

Activation of other organs of administration for certain purposes of criminal prevention was often used as well. This was necessary especially some years ago as these organs did not operate quite satisfactory in the field of prevention of crime. These bodies were mostly social-welfare and education organs but some other as well, e. g. inspections, costum-organs.

Press cooperated with councils for internal affairs to a considerable degree. It helped also the organs for internal affairs in some cases when a certain degree of publicity was necessary. As far as the question of informing the public about the work of councils for internal affairs was concerned, the central as well as the local press published articles about such problems, about measures for improvement taken by the councils and so on.

III.

Councils for internal affairs can undertake any preventive action in various spheres of social life only in case they are informed about the extension and dangerousness of certain criminal and other negative phenomena and know causes and conditions underlying their existence. Analyses of causes of delinquency are the first and essential step of any preventive work. The district councils for internal affairs are supplied with corresponding information by administrative organs, while the communal councils get it from police stations. But recently, some public prosecutors and judges have given several reports on the sessions of councils for internal affairs. Unless they do not prepare special reports they, at least, take a very active part in discussions and give also their own proposals.

We shall cite now some examples showing what councils have done in order to reduce delinquency in various areas.

As far as offences against life and body, (increasing from 1955 on) are concerned, councils made by their decisions and recommendations a certain influence upon the improvement of living and cultural conditions of seasonal workers. They succeeded in preventing — to a certain degree — the public houses and inns to sell wine and spirits to juveniles and drunk persons. Councils helped also with foundation of mental-health clinics, with improvement of treatment of mentally abnormal persons and alcoholics, and with improvement of care for non-hospitalized mental patients. Councils for internal affairs pleaded for a more rigorous penal policy in those districts where offences against life and body are especially problematic. They gave also several other suggestions to organs for internal affairs for execution.

Efforts for better protection of private property have not yet shown any important results although several measures have been undertaken. Therefore, great attention should be paid to this problem in the future. The situation is similar with sexual and some other offences.

Measures taken for prevention of offences of social property have been most successful. The results attained in this field are better because many conscious socialist forces were engaged in

it (the Communist Party organisations in enterprises, workers' selfgovernment, trade-unions, industrial chambers and so on). All these were engaged in preventive work.

One of the basic forms of prevention of at least one part of delinquency, is physical protection of social property. Actions undertaken in this respect have given satisfactory results. On councils' proposals, special services for physical protection have been founded in larger cities. Enterprises have started by organizing such services of their own, and supply them with up to date technical equipment and have corresponding regulations for their work. All this entailed decrease of offences against social property.

Councils stressed the importance of foundation of analytic and control services in enterprises, and the importance of the improvement of inspection service in government administration. They gave many suggestions to people's committees concerning vacancies for inspectors' jobs and concerning activation of different inspections (market inspection, sanitary inspection, financial inspection).

Councils thought it was useful to let workers' councils and administrative boards know what negative phenomena occurred in their enterprises. The idea was that these bodies should discuss such problems, try to improve the whole situation, and should start especially by diminishing the causes leading to delinquency.

By means of several recommendations tried councils to make decrease the increasing number of negative phenomena in private trade-manufacturing. They insisted upon getting regulated the system of protection of business secrets and upon activating several industrial chambers for prevention in this field. They made endeavours for creating revision institutions and similar services which enterprises could use to improve their own work. Finally, councils tried to prevent the recidivists to enter such jobs which would enable them to continue their criminal activity.

A considerable part of work was devoted to negative phenomena in agriculture and in investment system. Councils discussed the problem of penal policy in courts and police courts and tried to solve a series of other questions which was followed by taking decisions, recommendations, proposals, and suggestions intended to improve the situation in the field of national economy as far as delinquency was concerned.

Juvenile delinquency having not been dealt with enough attentiveness by some organs concerned with this problem, and some questions concerning it having been left unsolved, councils for internal affairs paid great attention to these phenomena. Therefore, they were engaged in prevention of negative forms of the life of juveniles and for this purpose, they mobilized

social welfare organs, and education and some other organs as well as social organisations and associations.

Nearly all the councils constituted special commissions for a more detailed study of youth's problems. In these commissions there were representatives of different authorities, organisations, and associations which in some way or other dealt with juveniles. One of the most important functions of commissions was direction of prevention in this field of work. Councils proposed foundation of special institutions for juveniles which would receive children and juveniles having run away from home, and juvenile delinquents in cases when detention prison should not be justified. Special attention was paid to juvenile recidivists and to juveniles released from borstal institutions who had no home, or could not get a job or enter school or apprenticeship in time. They kept stressing that social workers were indispensable in communes and pointed out the possibilities of residents' communities concerning the care for and the education of children and the possibilities of transferring some preventive functions to these communities.

Special commissions for prevention of fire were set up by nearly all the councils (among them there were many communal councils). Their function was activation of different factors in preventive work in this field. These commissions organised in many a part the whole system of activities for prevention of fire.

Measures of councils for internal affairs undertaken with respect to prevent fire resulted in better education of inhabitants, more intensive development of fire brigades, helpfulness of enterprises in this respect, improvement of chimney-sweepers' services and their cooperation with the problems of prevention of fire, activation of residents' communities, and so on.

While classic criminality and police courts' reports were discussed, councils dealt to a high degree with problems concerning violators of administrative regulations which are also of importance for criminal prevention. This concerned, above all, tramps, idlers, beggars, peddlers, prostitutes and people of some other professions who abuse their vagrant profession for committing offences, as for example umbrella-makers, whetters, carpet handlers, and so on. Repressive measures having proved unsatisfactory for many of them, councils tried to make use of other means, as for example: steady employment, medical treatment, settling of their social and family conditions, and so on. These measures showed sometimes good results.

Postpenal help to offenders released from reformatories was entrusted to district committees of citizens as determined art. 74 of the statute concerning execution of penal sanctions.

Later, commissions with similar duties were created in communes as well. District and communal councils for internal affairs paid great attention to the work of these committees and commissions and helped them with their work and duties. Success and zeal of these commissions, especially of communal ones, depended to a great degree on councils' suggestions and help.

Postpenal help was not the only function to be performed by these committees and commissions. Somewhere, they even prevented, to a certain degree, recidivism by setting up criteria for the employment of the recidivists and those who would presumably commit offences in the future.

IV.

Although councils for internal affairs have proved their usefulness in preventive work, there are still some deficiencies to be noticed in their work. During the last years, the district councils and measures undertaken by them seemed to have become merely directing criminal prevention because of their extent and because of transferring many a competence to the communes, while the concrete preventive work was mostly executed by communal councils.

Some of deficiencies do not attain only criminal prevention itself but reflect in councils' other fields of work as well. Suggestions concerning these problems can be divided into:

a) those concerning the organization of councils for internal affairs itself;

b) those concerning the system of work with other authorities especially those closely connected with criminal prevention.

a) Councils for internal affairs being in Slovenia still operating together with the general administration, it should be necessary to separate these two different branches and constitute separate councils for internal affairs in districts and in communes.

Councils are not yet vertically connected in a satisfactory way. There exists a need for meetings of district representatives on republican level where a deeper orientation towards criminal prevention should be emphasized.

Councils can not analyse certain phenomena in critical areas unless they have set up organs for studying and analysing them and for preparing proposals for councils. Such bodies are permanent or temporary commissions which should be founded on a larger scale.

In town communes (as in Ljubljana and Maribor) where problems are the same or at least similar in all communes, communal councils should held meetings for all communes and prepare uniform measures, as for example with regard to the prostitutes, public order and peace, fire prevention, and so on.

Councils' discussions about criminality, criminal prevention, and similar problems should be followed by decisions, proposals, and recommendations to be extended by organs for internal affairs and other administrative bodies as well as organisations and associations.

Great attention should be paid to the personal structure of the councils for internal affairs.

b) Councils for internal affairs have transmitted to other councils and organisations many a recommendation concerning criminal prevention. Therefore, they should have better control over the execution of these recommendations and use, perhaps, even political means against those having not taken them into consideration.

The administration of justice should become closer connected with the work concerning criminality and similar problems and dealt with by councils for internal affairs. Finally, councils should take more into account workers' self-government in enterprises, social and political organisations, and recent new forms of citizens' unions, as for example: consumers' councils, residents' communities and so on.

V.

The article deals, above all, with councils' for internal affairs efforts for diminution of a certain part of criminality. It is concerned especially with the offences being detected and inquired by district authorities for internal affairs. The efforts concerning prevention of traffic accidents and political and some other offences are not dealt with.